

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang.”

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling. f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . . f 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . . f 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje . . . . . f 2.—
Bij contract reductie.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat. □
Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden DEN HAAG.

INHOUD: Ambachtsonderwijs voor Inlanders. — Uit het jongste Verslag der Javasche Bank. — Uit de Oost-Indische Mail. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Feuilleton. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht. — Leestafels. — Offic. Berichten.

Ambachtsonderwijs voor Inlanders.

Dit is één der belangrijke zaken, welke thans in Nederlandsch-Indië aan de orde van den dag zijn. Ook in de Indische pers wordt er menig ernstig artikel aan gewijd. Zoo herinneren wij ons, dat in de Javabode van 29 Maart jl. H. aan een opsomming dezer onderwijsinrichtingen — meerendeels onder zendelingen —, volgens de officieele verslagen, eenige beschouwingen vastknoopt. Van de Huisvlijtschool te Ngawi zegt hij ten slotte:

„De officieele verslagen van de laatste jaren geven allerminst den indruk, dat de school te Ngawi, in haar tegenwoordigen vorm, als een mislukking moet worden beschouwd. Toch is dit het geval, blijkens de bij de behandeling der ontwerp-begroting van 1912 aan de Vertegenwoordiging verstrekte mededeelingen. Zooals men in de nieuwsbladen heeft kunnen lezen, is alleen ten genoegen van het Kamerlid Van Deventer, die zèlf wel eens naar de school wilde gaan kijken, nog niet tot opheffing overgegaan.”

En verder: „Gouv. instellingen van industrie-onderwijs voor inlanders zijn alleen de Ambachtsscholen te Batavia, Soerabaja en Semarang; de eerste twee geopend tegen het eind van 1909, de laatste op 1 November 1910.

Zij zijn alle drie op dezelfde leest geschoeid. Het personeel bestaat uit een directeur, een chef der werkplaatsen, een Inlandsch onderwijzer voor de theorie en voor handtekenen en verder Inlandsche vakonderwijzers. Elke school is verdeeld in twee studierichtingen: voor houtbewerking en voor metaalbewerking. Op den lesrooster te Batavia komen voor: timmeren, smeden en bankwerken, werktuigkundig-, bouwkundig- en handtekenen, materialenkennis en beginselen der meet- en natuurkunde. De lessen worden gegeven gedurende 4 à 5 uur des morgens en een paar uur in den namiddag.

Het aantal leerlingen bedroeg te Batavia 53 op ult. 1909 en 145 op ult. 1910; te Soerabaja resp. 56 en 72, te Semarang 60 op ult. 1910. Zij zijn voornamelijk afkomstig van de plaatsen, waar de scholen gevestigd zijn en uit de omliggende afdeelingen en gewesten; te Batavia ook vrij veel van Sumatra. Het aantal afschrijvingen is zeer groot; als oorzaak wordt vooral genoemd onvermogen van

de buiten de hoofdplaats wonende ouders, om de onderhoudskosten voor hun kinderen te betalen. Aan enkele leerlingen worden toelagen uitbetaald: te Batavia 9 van f 1.50 tot f 3.50 's maands, te Soerabaja 1 van f 7.50 's maands. Ook worden leerlingen gratis toegelaten.

Over de resultaten van het onderwijs worden uit den aard der zaak nog geen gegevens verstrekt. Uit de bij de opening ondervonden algemeene belangstelling zou men wellicht goede verwachtingen voor de toekomst mogen afleiden. Als ongunstig moment is voorshands o. a. te vermelden het zeer groote meerendeels onwettige schoolverzuim te Soerabaja.

Enkele weken later geeft Practicus in No. 125 van hetzelfde blad opmerkingen ten beste over een eventueele „Reorganisatie van het Inlandsch onderwijs”, waarbij ook het ambachtsonderwijs ter sprake wordt gebracht, terwijl in het blad van 13 Juni jl. G. H. v. d. H. laatstgenoemd artikel bespreekt en aan critiek onderwerpt.

Waar Practicus zegt: „Naast het gewone dessa-onderwijs behoort zeer eenvoudig dessa-landbouwen dessa-ambachtsonderwijs te staan”, meent G. H. v. d. H.:

„Ten eerste, waar zoude men de leerkrachten voor dergelijke dessa-ambachtsscholen vandaan halen, waar men thans voor de enkele bestaande ambachtsscholen reeds geen geschikte leerkrachten hier kan vinden! Maar buitendien, dergelijke dessa-ambachtsscholen zijn ook, in afzienbaren tijd, totaal overbodig.

Het schoolvakonderwijs voor den werkman, dus mede het ambachtsonderwijs, behoort bij- en is een uitvloeisel van de moderne techniek. Waar nu de bouw wijze in de dessa getuigt van zeer lage cultuur; waar ook de landbouwgereedschappen door den dessaman gebezigd, hetzelfde aanwijzen en de verdere industrie in de dessa op zeer primitieve wijze wordt gedreven, daar zal het duidelijk zijn, dat arbeidskrachten, die opgeleid zijn om voorwerpen te maken, welke de West-Europeesche cultuur vordert, voorloopig althans, in de dessa overbodig zijn.

Het is misschien mogelijk, dat door meer intensief en rationeel bewerken van den bodem een vermeerdering der landbouwproductie kan verkregen worden, zoodat de dessabewoners zich op den duur een meer solide economische basis zal kunnen verschaffen. Dit zoude waarschijnlijk een gunstigen invloed uitoefenen op zijn uiterlijke omstandigheden en zoude bij hem allicht behoefte kunnen doen ontstaan aan betere huisvesting en volmaakter gereedschappen voor zijn industrie. Alsdan zullen ook in de dessa betere werkkrachten arbeid kunnen vinden en zou het tijd worden den dessabewoner, zoo noo-

dig, eenigen steun te bieden, opdat hij in de opleiding der vaklieden zoude kunnen voorzien. Men ziet dus, dat het niet aan te bevelen schijnt in de dessa, direct met het begin van het landbouwonderwijs, ook een aanvang te maken met het stichten van ambachtsscholen.

Is ongetwijfeld bedenkelijk een volk, dat daarvoor de economische draagkracht mist, een hooger cultuur te trachten op te dringen. Niet slechts dat zulk pogen op den duur op een mislukking moet uitloopen, maar er ontstaat het gevaar, dat door zulke experimenten dit volk zijn evenwicht zal gaan verliezen, wat tot excessen kan voeren, waardoor het gestadige ontwikkelingsproces van dat volk wordt verstoord en zijn belangen niet anders dan ten zeerste geschaad kunnen worden.

Waar echter in de centra, waar de Europeesche cultuur overheerscht, goede vakarbeiders noodig zijn, staat de zaak anders. Daar voldoet men, door het stichten van inrichtingen ter opleiding dezer vaklieden, aan een behoefte. Het ligt als het ware voor de hand, dat een trachten om achterlijke takken van Inlandsche industrie meer levensvatbaarheid te geven, veelal weinig succes zal opleveren. Vele takken van deze primitieve nijverheid zijn toch bestemd — het valt niet te ontkennen — om vroeg of laat te verdwijnen. Het nut en de levensvatbaarheid van inrichtingen, die ten doel hebben het kweken van vakarbeiders, welke de Europ. cultuur vraagt, kan zeker niet betwijfeld worden.”

Over het ambachtsonderwijs voor Inlanders ook in verband met huisvlijt en kunstnijverheid, zal zeker het oordeel gehoord worden van deskundigen op dit gebied, die met de Inlander goed vertrouwd zijn, alvorens tot definitieve uitvoering wordt overgegaan.

Uit het jongste Verslag der Javasche Bank.

Het onlangs verschenen Jaarverslag dezer financiële instelling bevat, als zijn voorgangers, vele wetenswaardigheden en belangrijke raadgevingen op geldelijk gebied. Zoo zegt het o.m. over de urgente aangelegenheid, „Pasmunt voor Indië”:

„Gedurende de laatste jaren hebben wij bij herhaling met klem bij de regeering aangedrongen om meer guldens, halve guldens en zilveren pasmunt ter beschikking te stellen, aangezien aan deze muntsoorten een groote behoefte, ja zelfs gebrek bestond. Het muntwezen is een zorg der regeering, en althans particulieren verkeer in de onmogelijkheid zich uit eigen initiatief die muntsoorten te verschaffen, omdat alleen de regeering die mag doen aanmunten.

Het is dus de onafwijzbare plicht der regeering om voor een voldoende hoeveelheid van die munten te zorgen, te meer daar een tekort aan die betaalmiddelen uitbetaling van loonen aan den kleinen man zeer bemoeilijkt en ook het geldverkeer onder de

inlandsche bevolking belemmert; op verschillende plaatsen deed pasmunt dan ook herhaaldelijk belangrijk agio. Zoo iets kan tot veel ontstemming aanleiding geven, vooral in een koloniaal gebied, en werkt op een groot deel der bevolking terug. Wel voerde de regeering eenige partijen pasmunt aan, doch ongetwijfeld voldeden die aanvoeren bij lange na niet aan de behoefte, terwijl guldens en halve guldens niet werden uitgezonden. Het is te hopen, dat de regeering den ernst van deze quaestie zal inzien en van de gelegenheid tot verandering der muntwet thans onverwijld gebruik zal maken om in dit euvel te voorzien, door bepaaldelijk pasmunt en kleine standpenningen in grootere hoeveelheden te doen vervaardigen en zoo spoedig mogelijk in Ned.-Indië beschikbaar te stellen. Ook de laatste nog niet uit te voeren muntzuiveringen wachten hierop."

***

Het Verslag, een overzicht gevende van de voortgezette daling der staatsfondsen, merkt met betrekking tot „Indische leeningen" o. a. het volgende op:

„Al deze feiten kunnen als zoovele waarschuwingen gelden voor gewesten en gemeenten in Nederl.-Indië om met hunne leeningen vooral uiterst voorzichtig te werk te gaan, zoolang zij nog doende zijn zich een eigen crediet op de geldmarkt te verschaffen. Wij behoeven hierop niet uitvoerig terug te komen na het reeds vroeger daarover gezegde; maar wel kunnen wij met een zekere voldoening constateeren, dat onze opmerkingen en waarschuwingen dienaangaande in ons vorig jaarverslag door de latere gebeurtenissen volkomen bewaarheid zijn geworden; en ook dat de pogingen der gemeenten in Ned.-Indië, om langs dien voorzichtigen weg leeningen te plaatsen, tot nu toe met een goed succes bekroond zijn, hoe onwaarschijnlijk dit vroeger door velen werd geacht. Moge dit een spoorslag te meer zijn voor andere publieke lichamen in Ned.-Indië, om voorloopig op dienzelfden weg voort te gaan, totdat later mocht blijken, dat de weg is gebaad voor het leenen op gunstiger voorwaarden. Het doet aan een gemeente, een gewest of aan een rijk veel meer kwaad een emissie te zien mislukken, dan een iets hoogere rente te betalen op de geleende gelden; een mislukking kan tijdelijk het crediet ernstig schaden en bezorgt aan die groep van fondsen, ook de van vroeger bestaande, eene minder goede reputatie, welke zich uit in een koersdaling, verder gaande dan waartoe het rente-type in vergelijking met andere soortgelijke fondsen overigens aanleiding zou geven. Het spreekt vanzelf, dat de tijdelijke overgang tot een hooger rente-type een ongunstigen invloed moet uitoefenen op de koersen der reeds bestaande leeningen van een lager rente-type; niettemin zijn er toch wel middelen om den achteruitgang eenigszins te remmen; eene mislukking eener emissie veroorzaakt echter een algemeene déroute. Ook schijnt het lange uitstel der uitgifte van de Nederlandsche leening ongunstig op de markt te hebben gewerkt; een ieder, die emissieplannen had, haastte zich den Nederlandschen Staat voor te zijn; eensdeels werd de geldmarkt dus met recht afgeroomd, anderdeels werden de 3% en 2½% N. W. S. reeds gedurende den geheelen tijd, dat de nieuwe leening boven de markt hing, doorlopend gedrukt, omdat het publiek wel wilde verkoopen, doch, in het vooruitzicht der nieuwe leening, deze fondsen niet wilde koopen.

Wij vermelden dit een en ander niet om eenige kritiek uit te oefenen op wien dan ook, maar uitsluitend met het doel, hetwelk wij ook reeds in vorige jaarverslagen trachten na te streven, om Ned.-Indië op die gevaren opmerkzaam te maken nu het en voor gemeenten en gewesten en misschien binnenkort voor de geheele kolonie als een zelfstandig geheel steeds meer een levensvraag kan worden, om zich een goede standing op de geldmarkt te verzekeren; late daarom Ned.-Indië zich aan al die feiten spiegelen en trachten zooveel mogelijk die gevaren te ontwijken."

***

Naar aanleiding van de „opstootjes onder de Chineezers" zegt het Verslag:

„Wij hebben reeds meermalen getoond voorstanders te zijn van een vrijzinnige politiek tegenover de Chineezers en van het toekennen van alle rechten, waarop zij redelijkerwijze aanspraak kunnen maken als rustige en arbeidzame inwoners onzer koloniën, doch wij zijn evenzeer overtuigd, dat het Gouvernement, desnoodig met kracht van wapenen, de orde moet handhaven. Ieders opvatting moet worden geëerbiedigd en, waar een deel der sedert verschillende geslachten alhier gevestigde Chineezers werden lastig gevallen door de voorstanders eener andere richting, was het de plicht der regeering om

de eersten, zijnde ook hare onderdanen, en de overige inwoners ter plaatse, door doortastende maatregelen te beschermen tegen overlast van anderen. Het is te verwonderen, hoezeer in deze quaestie door velen blijkbaar het groote principiele verschil tusschen vrijheid en ordeloosheid uit het oog werd verloren. Sedert eeuwen is Nederland het veilige toevluchtsoord geweest voor velen uit allerlei landen, die in Nederland een vrijheid zochten en vonden, welke zij in het eigen land niet konden verkrijgen. Maar ondanks de verleening van die vrijheid, heeft Nederland nimmer geduld dat op zijn bodem openlijk werd gewerkt in politieke beroeringen tegen anderen. Die doorlopende handhaving van vrijheid en orde is mede een der oorzaken geweest, dat Nederland feitelijk nimmer een revolutie heeft gekend, als zoovele andere staten. Het is daarom ook te verwonderen, hoe dit volkomen gerechtvaardigde optreden der regeering in Ned.-Indië tot handhaving van de binnenlandsche rust, naar verluidt, aanleiding heeft kunnen geven tot bemerkingen van de zijde der met Nederland bevriende Chineesche regeering; ongetwijfeld moet deze inmenging in onze interne aangelegenheden berust hebben op misverstand en onjuiste inlichtingen, en is het zeer toe te juichen, dat de Nederlandsche en de Ned.-Indische regeering met beslistheid die inmenging van buiten hebben afgewezen als ten eenemale ontoelaatbaar. Nederland is op het punt van staatkundige vrijheid China in ontwikkeling vele eeuwen vooruit; het behoeft dus van China in deze richting geen lesjes te ontvangen. Er zijn gelukkig tekenen, dat het gezond verstand in dezen weder de bovenhand verkrijgt en dat dergelijke woelingen dus verder van geen invloed op het politieke en economische leven in Ned.-Indië behoeven te zijn."

***

Ten slotte nemen wij hier over de belangwekkende verklaring, welke de president der Bank, Mr. G. Vissering, geeft van de omstandigheden, waaronder hij werd benoemd tot monetairy adviser van de Chineesche regeering:

„De vier groote mogendheden Engeland, Duitschland, Frankrijk en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika hadden zich na langdurige onderhandelingen vereenigd om aan den Chineeschen Staat een voorschot te geven in den vorm van een leening van 10.000.000.— pd. st. Van dit bedrag zou ongeveer 4.000.000.— pd. st. gebruikt worden om Manchurije door verderen aanleg van spoorwegen meer voor den internationalen handel open te leggen; de overblijvende 6.000.000.— pd. st. zouden bepaaldelijk worden benut om het munt- en bankwezen in China te hervormen en aan China een eenheid van munt te geven, waardoor het zich beter aan het wereldverkeer zou kunnen aansluiten, dan mogelijk kon zijn met de vele en veelsoortige munten en rekenings-eenheden, tegenwoordig in gebruik.

Algemeen werd de wenschelijkheid uitgesproken, dat bepaaldelijk voor die hervorming van munt- en bankwezen naast de Chineesche regeering een persoon zou optreden, ten einde haar van voorlichting bij die werkzaamheden te kunnen dienen, en voor zooverre noodig, de plannen daarvoor te ontwerpen. Ofschoon die vier mogendheden in dit opzicht een gezamenlijk belang hadden, bracht toch de omstandigheid, dat zij overigens onderling verschillende belangen konden hebben ten opzichte van China, de wenschelijkheid mede, om de keuze voor dien bijstander der Chineesche regeering niet te doen onder de leden van een der vier natiën; aan den anderen kant was het ook voor China van belang een persoon te zien optreden, die geacht kon worden geheel vrij te staan van de particuliere belangen van een der mogendheden. Aldus werd gezocht naar een lid van een onzijdigen staat, geen directe belangen in China en bij de regeering van China hebbende, en werd tevens gezocht naar een persoon reeds eenigszins bekend met de muntquaesties in het Oosten. Zoo bereikte in het voorjaar 1911 Mr. V. de uitnodiging om in die hoedanigheid voor de Chineesche regeering op te treden.

Het heeft H. M. de Koningin behaagd, nadat ook de regeering van Ned.-Indië en de directie en de raad van commissarissen der Javasche bank waren gehoord, hem bij Kon. besluiten van 25 Oct. 1911 No. 58 en 1 Maart 1912 No. 34 vergunning te geven om die functie te aanvaarden; en mitsdien heeft de regeering te Washington door bemiddeling van haar gezantschap te Peking uit naam der vier mogendheden aan China zijn benoeming voorgedragen, en is deze daarop in October 1911 door de Chineesche regeering geschied.

Ofschoon ondergeteekende zich tegenover de Chineesche regeering zijn persoonlijke vrijheid geheel had voorbehouden, en ook met het oog op die vrijheid een aangeboden salarisatie had afgeslagen, was niettemin bovengenoemde Kon. goedkeuring vereischt

G. Lörcher's
OVERHEMDEN
ONDERGOEDEREN
voor Uitrustingen
Hoogstr. 32-32^a Den Haag

PIET HEINSTRAT 123,
Telefoon 5262.
WEIMARSTRAAT 42 - Tel. 6160.

A. Op't Landt.

Dames-Modeartikelen,
Garneeringen.

Prijsvermindering.
Extra aanbieding Blouses en Rokken.

Mode-Salon L. ANGER
LADIES-TAILOR-MADE
- MODELHOEDEN -
JUPONS en BLOUSES

BERLIJN Pariser Platz 1
DEN HAAG Hooistraat 7

INSTITUUT VOOR MEISJES
EXTERNAAT ————— BEPERKT INTERNAAT
KRONENBURGERSINGEL 2 en 4 NIJMEGEN (HOLLAND)

School- en Pensionsgeld internaat f 800.—
Met inbegrip der vacaties . . . f 1000.—
De Directrice: A. J. NELCK.

Mevrouw!
Heeft U wel eens een proefje genomen met mijne
Ind. gekruide Worst, zij is overheerlijk
en mag aan eene Ind. rijsttafel niet ontbreken.
Aanbevelend, **H. F. NOORDMAN.**
Specialiteit in **FIJNE VLEESCHWAREN.**
Reinkenstraat 51 - Telef. 2683.

ALOM BEKENDE MERKEN
van goede kwaliteit, welke tevens goedkoop zijn, te voeren is
in het voordeel van elken handelaar. Wendt U daarom tot ons
om prijzen voor **TOUR BOWN EN GLORIA (W. K. C.)**
RIJWIELEN, welke door de grootste tokohouders in Oost-
en West-Indië reeds worden verkocht en met succes. Voor
BANDEN en RIJWIELONDERDEELLEN kunnen wij U de meest
voordeelige prijzen maken. Aanbevelend,
S. VAN DER BIJL, Waterlooplein 96/8, AMSTERDAM.

N.V. PULP-, JAM- & CONSERVENFABRIEK
VRUCHTEN- & GROENTENDROGERIJ
PRINCENHAGE.
GEDROOGDE GROENTEN, GEDROOGDE AARDAPPELEN.
voor export en voor scheepsgebruik.
Offerte met monsters op aanvraag te bekomen.

TOKO BAHROE
Van Kinsbergenstraat 126,
bij de Prins Hendrikstraat, DEN HAAG.
INTERC. TELEFOON 4796.
Speciaal adres voor de Indische Rijsttafel.
Firma BARNAS & DIEMERS, Importeurs.

of althans wenschelijk, omdat aan de waarneming van die functie toch verbonden werd een vergoeding van kosten voor reis en verblijf, en destijds bovendien, met het oog op de onvermijdelijke Chineseche étiquette, de verleening van een mandarijnen-rang van den tweeden graad (second button), gelijkstaande met een gezantsrang van China; deze bijomstandigheden konden twijfel doen ontstaan, of ten deze niet zoowel der Javasche Bank als de Wet op het Nederlandschap konden geacht worden in te grijpen.

De sedert in China uitgebroken revolutie, en de daaruit gevolgde wijziging in het centrale gezag, heeft een uitstel van de hervorming in China veroorzaakt, en zelfs nu is het nog onzeker, wanneer daarmede ter plaatse kan worden begonnen. Ook is sedert dien een wijziging gekomen in het consortium der mogendheden en zijn ook Rusland en Japan thans als deelhebers toegetreden. Mitsdien heeft Mr. V., na een voorloopig bezoek aan China in Juli 1911, zich uit dien hoofde van deze opdracht nog niet opnieuw naar China begeven, doch heeft hij zijn verblijf in Europa benut om voorloopige besprekingen te houden met verschillende regeeringspersonen en met belanghebbenden uit bankiers- en handelskringen, met het oog op de medewerking, welke van die zijden niet kan ontbeerd worden om tot een bevredigende hervorming van munt- en bankwezen in China te komen. Het spreekt vanzelf, dat hij daarbij het volstrekt onzijdige standpunt, als boven aangegeven, strikt in acht heeft genomen, als zijnde zulks beslist noodzakelijk en ten opzichte van China, en van de betrokken mogendheden en ten opzichte van Nederland, dat overigens geheel buiten deze zaak staat. Mr. V. heeft die reizen dan ook niet in opdracht van China, doch uit eigen initiatief in het belang der muntvorming gemaakt, daarbij evenwel tegemoet komende aan den uitgesproken wensch dier bovengenoemde kringen van belangstellenden in die hervorming. Ofschoon dus de toestand in China vooralsnog een optreden ter plaatse verhinderde, heeft hij aldus van de voorbereidende werkzaamheden reeds een niet onbelangrijk onderdeel kunnen verrichten.

Het was voor de Javasche Bank en ook voor Mr. V. een groote voldoening om bij die internationale bezoeken ten duidelijkste te vernemen, dat de muntpolitiek van Ned.-Indië en de bankpolitiek der Javasche Bank een gunstige beoordeeling vonden, en dat deze werden aanvaard onder de meest deugdelijke stelsels, welke naast bank- en muntstelsels van eenige andere landen, al naar omstandigheden, mede ten voorbeeld zouden kunnen strekken voor de hervorming van het geldwezen in China.

Mr. V. had eerst zijn voornemen te kennen gegeven om zijn presidentschap der Javasche Bank neder te leggen na de benoeming tot monetary adviser; na overleg met betrokken autoriteiten en belanghebbenden, werd het echter beter geacht dienaangaande geen overhaast besluit te nemen en tijdelijk liever die beide functies te vereenigen.

Toen Mr. V. met zijn bemoeiingen in Europa voor de Javasche Bank en voor China voor het oogenblik gereed was, heeft hij het beter gevonden weder naar Batavia terug te keeren, teneinde aldaar de werkzaamheden, zoowel voor de Javasche Bank als voor China, te kunnen voortzetten; mitsdien keerde hij nog vóór het einde van het boekjaar, 30 Maart 1912, te Batavia terug en hoopt hij voorloopige voorstellen tot hervorming van het muntwezen binnenkort aan de Chineseche regeering als resultaat zijner voorbereidene werkzaamheden te kunnen aanbieden."

Uit de O.-I. Mail.

In een kampong te Semarang heeft zich een geval van cholera voorgedaan; alle bewoners der besmette kampong lieten zich gewillig tegen de ziekte inenten.

De inlander en de pestbestrijding. Hoe de Inlander de pestbestrijding tegenwerkt, waar hij er kans toe ziet, blijkt uit het volgende geval aan het Soer. Hbl. uit Kediri gemeld. In deze plaats werd een Inlandsch kind verdacht pest te hebben en in het hospitaal in observatie genomen. Toen het maar niet terugkwam, werden de ouders ongeduldig, en bedachten het volgende middel. Zij brachten in het hospitaal een gezond kind, stopten den mandoer een foof in de hand en wisten het gezonde kind met het zieke te verwisselen. En de vertachte pest-patiënt kon met de ouders meegaan.

Toen het gezonde kind na eenige dagen geen verdachte verschijnselen vertoonde, moest het ontslagen worden.

Maar plotseling werd elders in de stad een geval van pest geconstateerd: het uit het hospitaal gehaalde kind bleek werkelijk aan de gevaarlijke ziekte te lijden.

Reis van den Gouverneur-Generaal. Gedurende de dienstreis van den Gouverneur-Generaal, die den 21sten Juni zou aanvangen, is aan den vice-president van den Raad van Nederlandsch-Indië, den Raad van Nederlandsch-Indië, den heer D. F. W. van Rees, opgedragen het dagelijksch beleid der zaken. Deze opdracht brengt voor dien hoofdambtenaar de verplichting mede om kennis te nemen van alle aan den landvoogd gerichte dienststukken, daaromtrent het advies in te winnen van de betrokken autoriteiten en daaraan zoo noodig uitvoering te geven, voor zoover naar zijne meening een beschikking van den Gouverneur-Generaal onnoodig is te achten; van alle stukken betreffende onrustige bewegingen dadelijk kennis te geven aan de commandanten van Land- en Zeemacht en voorts aan den landvoogd te rapporteeren omtrent alle belangrijke gebeurtenissen, welke diens onverwijlden terugkeer noodig doen achten.

Het centraal-depôt voor het korps gewapende politie. Naar de Javabode verneemt, staat het thans vast, dat het centraal depôt voor het korps gewapende politie te Soekaboemi zal worden gevestigd. Daarvoor is uitgekozen een hoog gelegen sawah-terrein, gelegen aan den Vogelweg. Men is reeds bezig deze gronden van de bevolking te koopen.

Opium ter Oostkust van Sumatra. Het Soer. Hbl. verneemt, dat de opbrengst van de 1e maand (April) der opiumregie ter Oostkust van Sumatra bedroeg 4½ ton tegenover een raming van 5 ton. De maand Mei belooft dichterbij de raming te komen. Wordt de geraamde opbrengst op den duur verkregen, dan zal bij een bruto-opbrengst van 6 miljoen de schatkist een bate genieten van 2 miljoen.

Beter onderwijs voor Inl. ambtenaren. Zondagmorgen, 17 Juni, had te Semarang een zeer druk bezochte vergadering van Mangoen Hardjo plaats, onder voorzitterschap van den Patih. O. a. waren aanwezig Mr. v. Deventer, eenige Eur. bestuursambt. en de regenten van Magelang en Temanggoeng. — Atmodirono hield een belangwekkende rede over de wenschelijkheid van beter onderwijs aan aanstaande ambtenaren en vooral van 1e kl. scholen, aansluitende aan de H. B. S., ook voor meisjes. Mr. Van Deventer hield een rede, waarin hij zijn blijdschap uitte over het blijken streven naar ontwikkeling. Hij deelde mede, dat door hem en anderen een plan was gemaakt tot het oprichten van een meisjes-school met uitgebreid leerplan. Hij zette dit nader uiteen, constateerde drang voor meisjesonderwijs en meende dat het op den weg van particulieren kan liggen dit te entameeren.

Een uitvoerig debat ontstond, waarna besloten werd een request aan de Regeering te zenden om toekenning van meer salaris voor inlandsche ambtenaren en jongelui met eindexamen van de hoofdenschool. (Javabode.)

Javaansch voor officieren. Men meldt uit Buitenzorg aan de Javabode, dat met ingang van Juli wordt ingesteld een cursus voor Javaansch voor officieren, om hen in staat te stellen tot praktisch gebruik der taal bij de recrutenopleiding. Als leeraar is benoemd de leeraar van de afdeling B. van het Gymnasium, de heer D. van Hinloopen Labberton; tot ass.-leeraar Raden Martahardjan.

Arbeidsinspectie. Het plan bestaat om het aantal adjunct-inspecteurs voor den arbeid, thans 8 bedragende, uit te breiden met 2, op een bezoldiging van f 600 per maand.

Geen Luit.-Kolonel. Naar men verneemt, heeft het bestaand plan om bij het korps militaire paarden-artsen den rang van overste in te voeren bij het opperbestuur geen instemming gevonden. Op het oogenblik hebben een tweetal dezer ambtenaren den rang van majoor.

Soekaboemische Landbouwvereniging. De vergadering der Soekaboemische Landbouwvereniging, den 18 Juni te Bandoeng gehouden, was door ongeveer 80 belangstellenden bezocht. Meegedeeld werd, dat de Vereniging gouden en bronzen medailles te Brussel had behaald. Het voorstel-Park om bij de wegenbelasting een vast gemiddeld bedrag voor 't verhardingsmateriaal en schade-coëfficiënt toe te passen bij aanslag, kan door den resident, zoo werd ter vergadering meegedeeld, niet worden toegepast.

De ontwerp-verordening tegen onereusen opkoop van kampong-thee met toelichtingen van den resident ontvangen, wekt algemeen groote belangstelling. Daar de voorbereiding voor het bespreken dezer verordening wegens gebrek aan tijd niet heeft kunnen geschieden, werd een commissie, bestaande uit de heeren Kiehl, Reynst, Boorsma, Van Schermbek en Lette, benoemd, welke advies zal uitbrengen in spoedig te houden buitengewone algemeene vergadering. Dr. Bosscha deelde den uitslag mede van de enquête naar de slechte kwaliteit theezaad

Koopt
Zwitserse
Borduursels

franco vracht & vrij van inkomende rechten direct uit Zwitserland thuis

Japonnen Blouses
van af fl. 13.50 van af fl. 3.85

Kinderjurkjes
van af fl. 8.75

Echt Zwitsersch borduursel op Batist, Voulle, Wol & moderne zijdenstoffen.

Vraag heden nog stalen met Parijsche Modeplaten eie gratis worden verzonden.

Eveneens stalen van onze allernieuwste Zwitsersche zijdenstoffen gratis op aanvraag.

SCHWEIZER & Co.
LUZERN A 64 (Zwitserland).

HEINEKEN'S
Glazenwasscherij

□ STOOM JALOEZIEËN. □
en ROLLUIKENFABRIEK

Fabriek v. Geschilderde GORDIJNEN
in meer dan 500 dessins.

„Klenus” Stofzuig-Machine.

HOF- EN RIJKSLEVERANCIERS 's-GRAVENHAGE
Kettingstraat no. 6 TELEFOON :-: 2478. :-:

Vestigt U in NIJMEGEN!

Voor inlichtingen wende men zich aan het SECRETARIAAT van

NIJMEGEN VOORUIT!

M. CROMMELIN, Voorzitter.
ALOYS B. JANSEN, Secretaris.

GUMMI DAMES-MANTELS

van af f 15-

Martin Schifff
Hoogstraat 36
Den Haag

HOEDEN EN PETTEN
A. J. KÖNIG,
Schoolstraat 26.

Ruime sortering in alle prijzen.

Au Corset Français.

DEN HAAG PRINSESTRAAT 98 Telefoon 5546.

LEIDEN VISCHMARKT 7 Telefoon 11.

CORSETTEN OP MAAT.
W. J. M. FREDERIKS Corsetière.

1911. De oorzaak wordt geweten aan het claytoniseeren der schepen, slechte verpakking en lang opbewaren in Britsch-Indië. Dr. Bernard oordeelde, dat controle en garantie-bewijs noodig was en stelde voor controle te Tandjong Priok door het personeel van het proefstation naar garantie-bewijs, drijfvermogen, verpakking en zoo noodig naar desinfectie. Het voorstel werd aangenomen.

Discussies worden gevoerd over het werk van Kiehl, snoeien en plukken van thee. De heer Haaksma van Rooyen bestrijdt de afkeuring van de Malabar-plukmethode.

Dr. Bosscha bespreekt de Poetjoeng-Boeroeng-pluk. Hij adviseerde alleen te plukken bij zwaren groei. Hij drong aan op een wetenschappelijk onderzoek naar de physiologie van de theeplant. Eerst daarna kan de beste plukwijze worden vastgesteld. De invloed van het klimaat is daarbij van veel belang. De heer Kiehl beantwoordde den spreker en zeide zijn werk te zullen aanvullen.

Dr. Bosscha gaf daarna nog een beschrijving van theeplanten in het Pengalengansche. De voordeelen van de pluim, snoei en tafelsnoei werden aanschouwelijk gemaakt door photo's. Ten slotte werd aan den inleider, den heer Kiehl, en andere sprekers dank gebracht.

Een zware beschuldiging. Te Soerabaja is de verhouding tusschen overheid en pers sinds eenigen tijd zeer gespannen. Van bestuurszijde is men gebeten op de journalisten, die naar hun beste weten de feiten bij de jongste Chineesche relletjes in 't licht hebben gesteld en uit de verkregen inlichtingen conclusies hebben getrokken, die voor de overheid niet altijd aangenaam waren.

Van overheidszijde is echter tot nu geen met bewijzen gestaafde weerlegging dier conclusies gevolgd; men heeft daar, naar de Soerabajasche bladen meldden, zijn toevlucht genomen tot een scherp verbod om aan de journalisten inlichtingen te verstrekken.

Als altijd heeft dit verbod een uitwerking gehad, volkomen tegenovergesteld aan de bedoeling. Ook zonder medewerking der overheid, weten journalisten zeer goed de inlichtingen te verkrijgen, die zij noodig hebben, en mochten deze niet steeds geheel overeenkomstig de waarheid zijn, dan treft de schuld daarvoor niet de journalisten.

Thans is, naar het schijnt, aan den strijd tusschen pers en bestuur te Soerabaja een heel onverwacht karakter gegeven.

De berichtgever van het Bat. Nieuwsblad meldt — en teekent daarbij aan, dat hij voor de volstreekte waarheid instaat —, dat onlangs een geheim onderzoek aanhangig is gemaakt naar de antecedenten der Soerabajasche bladen.

Genoemde correspondent schrijft:

„Op last van hoogerhand zijn ondergeschikten aan het werk gezet, om uit te vinden wat die journalisten vroeger al zoo hebben uitgevoerd; welke „zaakjes” ze achter den rug hebben. Aan ondergeschikte ambtenaren is opgedragen, zooveel mogelijk bijeen te brengen exemplaren van couranten, waarin de redacties elkaar te lijf gaan. Men pentert in oude jaargangen van couranten, om te weten te komen wat die redacties elkaar zoo ongeveer hebben verweten.....

Er is bij ondergeschikte ambtenaren geïnformeerd naar de personen der hoofdredacteuren en naar de meest bekende verslaggevers, en die ondergeschikte ambtenaren moeten... rapporteeren!”

Dit is een zware beschuldiging. De besliste verklaring van den berichtgever, dat hij voor de volstreekte waarheid instaat en zoo noodig bereid is, nadere inlichtingen te geven, sluit twijfel aan de morele juistheid van zijn mededeeling uit.

In deze zaak moet ten spoedigste volledig licht worden verschaft. Een uitgebreid en grondig onderzoek dient te worden ingesteld door personen, wier onpartijdigheid boven allen twijfel is verheven; dit onderzoek dient openbaar te zijn en de uitslag er van dient algemeen bekend te worden gemaakt. Op de regeering mag niet de verdenking blijven rusten, dat zij van onwaardige en ongepaste middelen gebruik laat maken tegenover vertegenwoordigers en voorlichters der openbare meening, wier standpunt haar niet aangenaam is. (Javab.)

Suriname.

De verslaggever van de N. R. Ct. (zie het ochtendblad van 10 Juli) schrijft over de Koloniale Landbouwtenoontelling te Deventer:

„De Surinaamsche commissie heeft gezorgd, dat onze kolonie op de noordkust van Zuid-Amerika behoorlijk voor den dag kwam. Er zijn suikers van allerlei kleur, mais of koren, zooals men ginds zegt, cassave, pataten, koffie, cacao, was en harssoorten en bananen; en dan de balata en de rubber niet te vergeten, zoomede de bolletrie. Vermoedelijk zal zij voor velen een verrassing zijn deze uitstalling van West-Indische produkten; inderdaad pro-

dukten genoeg — maar waar is het genie, dat de twee groote Surinaamsche quaesties oplost: werkkrachten en transport? Een paradijs moet het land zijn, dat zooveel lekkers voortbragt als hier in flesschen staat uitgesteld, ananas, geconfijte oranje en jams, tamarinde, pinda-kaas en pinda-banket en birambie, met en zonder uiën.

Twee bolletrie-stammen toonen hoe het hout geringd wordt en de taphoek om ze te ringen ligt erbij; ook andere houtsoorten in den vorm van plankjes, en daarenboven een groote verzameling foto's, die inlichtingen geven omtrent het land en zijn bewoners en de verschillende cultures teelichten. Met het kweken van zoogenaamd panama-stroo voor het hoedenvlechten worden proeven genomen en de naar Curaçao gezonden monsters werden zeer goed beoordeeld. Wil de kolonie in gunstiger toestand geraken, dan zullen dergelijke kleine middelen niet veronachtzaamd mogen worden.....

Het Koloniaal Museum te Haarlem heeft te dezer plaatse een kleine inzending die vooral merkwaardig is door twee modellen van werktuigen bij de Surinaamsche goudwasscherij in gebruik, de longtom en de sluice, welbekende namen bij hen, die iets over deze goudwinning gelezen hebben. Dat deze West-Indische afdeeling zich gunstig onderscheidt door de groote kaart van Suriname van Loth, zal ieder bezoeker dadelijk opmerken.”

Ook wij bezochten de tentoonstelling en onze indruk was, dat er veel moois te zien was uit de W.-I. Koloniën. Maar die collectie stopflesschen! Foei! Aan de permanente tentoonstellingscommissie in Suriname zouden wij den raad willen geven, zonder uitstel, uit een of andere groote flesschenfabriek, een flinke bestelling stopflesschen van verschillende afmetingen te doen en in het vervolg deze ter beschikking te stellen van eventuele inzenders, te zamen met nette, gelijksoortige etiketten. Het tentoongestelde zou daardoor een gunstiger indruk maken.

De foto's van mejuffr. Augusta Curiel zijn zeer verdienstelijk. Gaarne zouden wij evenwel gezien hebben, dat het Koloniaal Museum te Haarlem de groote collectie Julius Muller had tentoongesteld of althans een deel daarvan.

Blijvend nut verwachten wij van de populaire geschriftjes over de Koloniën, door de commissie voor de tentoonstelling uitgegeven en gratis verkrijgbaar gesteld. Een uitstekend middel om nuttige kennis omtrent de koloniën te verspreiden. In deze aardige boekjes worden de voornaamste cultures behandeld en voorts „Het Kleine Landbouwbedrijf in Suriname”, „Voortbrengselen der Surinaamsche bosschen”, „Verkeerswezen van Suriname”, „Algemeene Bijzonderheden aangaande het Landbouwbedrijf in Suriname”. Het laatste in de serie is een „Kort overzicht over den landbouw op Curaçao”, door G. B. Dussel, Tijd. Landbouwkundige.

Op de laatste bladzijde van de „Voortbrengselen der Surinaamsche bosschen” vonden wij deze griezelige mededeeling: „Nekoe (Lonchocarpus spec). Een vischvergift, geleverd door een verder niet met zekerheid bekende liaan, wordt sedert eenigen tijd in niet onbeduidende hoeveelheden voor een geheim gehouden deel uitgevoerd. (In 1911 tot 5080 K.G.)”

De hemel weet tegen welke ziekte daaruit een panacée bereid wordt!

Een andere mededeeling in dit boekje (die wij ook vonden in de onlangs besproken stukken van de heeren Van 't Hoogerhuys en Gonggriep, in „Suriname” en „De West”) geeft ons aanleiding tot een opmerking. Tot dusver werd in de concessie voorwaarden voor balata, houtkap, enz. voorgeschreven, dat bolletrieboomen niet mochten geveld worden. Thans is voorgesteld om boomen dikker dan 40 c.M. diameter te vellen en de dunne boomen met de taphoek af te tappen. In het evengenoemde boekje vinden wij de bolletrie (hier te lande bekend als „paardevleesch”), beschreven als „een zeer deugdzaam, hard hout, zeer geschikt voor druk belopen vloeren en trap treden, daar het weinig aan afslijting onderhevig is. Verder ook bouwhout fournieres.”

Dit besprekende met iemand, die vele jaren in Suriname heeft doorgebracht en aan deze zaak groote aandacht heeft geschonken, vernamen wij dat bolletrie in landen, waar geen termieten (in Suriname „houtluizen” genoemd) voorkomen, voortreffelijk bouwhout is. In Suriname had hij evenwel talloze malen opgemerkt, dat het hout door houtluizen wordt aangetast, zelfs als het door ouderdom zoo hard is geworden, dat men er geen spijker in drijven kan. Het zou z. i. daarom in Suriname als bouwhout ongeschikt zijn, al denken de Surinaamsche timmerlieden daar anders over. Zijne er-

BOEKHANDEL - KUNSTHANDEL
LEESINRICHTING VAN BOEKEN EN TIJDSCHRIFTEN

DE GROOT & DIJKHOFFZ

voorheen A. VAN HOOGSTRATEN & ZON

PLAATS 27 - TEL. 2252 - DEN HAAG

LEVERING VAN SCHOOLBOEKEN VOOR ALLE
INRICHTINGEN VAN ONDERWIJS

P. VAN DEN BRUL.

AMSTERDAM. DEN HAAG. HOORN. LEEUWARDEN.

HEEREN- EN JONGENSKLEEDING.

KLEEDERMAKERIJ VAN DEN EERSTEN RANG.

P. B. VAN MOORSEL & Co.

KERKPLEIN 11-12 — TORENSTRAAT 5-6
NAAST HET HOOFDPOSTKANTOOR
TELEFOON N°. 2898 — DEN HAAG

GOEDKOOPST ADRES VOOR HET GEHEEL OF
GEDEELTELIJK INSTALLEEREN VAN WONINGEN

1ste Rotterdamse
Maatschappij van verzekering op het leven
Oudehavenkade N°. 1. Plan C, Rotterdam.
Directie: P. R. MEES, J. BRUNSTING.

Levensverzekering
in elken vorm.
Hoofdvertegenwoordiging voor Ned. Oost-Indië
te SOERABAIA.

VLEU PIA KUNSTSPEL- ORG	GOOSEN & SWAGERMAN DEN HAAG - BOEKHORSTRAAT 149.	GELS. NO'S. PIANO'S. ELS.
VERHUUR.		
PIANO's van f5.—		p.m. off f50.—p.j. af.
VLEUGELS „ -8.—		„ „ -80.— „ „
REPARATIE. RU		STEMMEN. IL.
Afd. Gebruikte		Instrumenten.
SPECIALE INRICHTING voor de		voor het GEREEDMAKEN TROPEN.

GOEDKOOPSTE EN MEEST GESOR-
TEERDE MAGAZIJNEN VAN

DAMES- EN
KINDERKLEEDING

GEMAAKT OF NAAR MAAT

J. SCHULTE 40 SPUISTRAAT 40
DEN HAAG

3 EINDSTRAAT 3 79 WESTE WAGENSTRAAT 79
- BREDA - - ROTTERDAM -

Wij leveren het beste, het nieuwste, het meest elegante voor de
goedkoopste prijzen. Kleeding naar maat in den kortsten tijd.

varing betref het ongetapte hout, maar hij betwijfelt of het getapte hout zich anders zou verhouden. In elk geval zou het bouwdepartement gemakkelijk de proef kunnen nemen. Bedriegt zijn geheugen hem niet dan moet de bedoelde proef reeds vele jaren geleden door genoemd departement zijn genomen, zonder dat evenwel het resultaat is bekend gemaakt. Voor Suriname zou het van groot nut zijn dat men ten deze tot klaarheid kwam, omdat de schade door houfluizen teweeggebracht, zeer aanzienlijk kan zijn.

Ook nog deze opmerking vinde hier haar plaats: zijn er zooveel doode boomen als men beweert dan zou men die alle niet in de Kolonie kunnen gebruiken en zou men behooren te onderzoeken of er in Europa of de Vereenigde Staten daarvoor een markt te vinden is.

In de afdeeling West-Indische Eilanden trof ons een flesch met reuzen-pinda's (*Arachis hypogea*) van St. Eustatius. Zou de energieke gezagvoerder van dit eiland, de heer G. J. van Groi, van deze pinda-variëteit geen artikel van uitvoer kunnen maken?

Zijn ze zoo lekker als ze er uitzien, dan zou de apenootjes-etende jeugd den heer v. Groi zeer dankbaar zijn voor zijn initiatief.

***

Uit de N. R. Ct. van 11 Juli het volgende bericht, dat voor Suriname niet van belang onthloot is: „Den 19den dezer zal er uit La Rochelle een schip naar de strafkolonie Guyana vertrekken met 345 tot dwangarbeid veroordeelden aan boord. Onder dezen bevinden zich twee mannen, over wie wij onze lezers meermalen onderhouden hebben: dr. Bregues, uit Nice, die inder tijd te Nimes den zeer veel gerucht makenden moord gepleegd heeft, en Duez, de man, die, als berederaar van de goederen der geestelijke vereenigingen, zich aan schandelijke oplichterijen heeft schuldig gemaakt.”

Welk percentage van deze bezending zullen wij binnen kort in Suriname zien aankomen? De heeren déportés zijn sedert lang in het bezit van kaarten, die hun den weg naar de zusterkolonie wijzen. Dergelijke aanwas van de bevolking heeft Suriname niet noodig.

***

In hare vergadering van 11 Juli heeft de Eerste Kamer, zonder debat en zonder hoofdelijke stemming aangenomen het wetsontwerp tot kwijtschelding van de uitstaande vorderingen der kolonie Suriname wegens verleende voorschotten voor de uitoefening van de bacoencultuur en van de daarop verschenen rente.

Curaçao.

In ons vorig nummer vermeldden wij, dat door de langdurige droogte de gezondheidstoestand op het eiland Bonaire zeer veel te wenschen overliet.

Er schijnt op dit oogenblik bepaald gebrek te heerschen, althans in de afgelopen week vermeldden de Nederlandsche bladen, dat H. M. de Koningin tot leniging van den nood op Bonaire een gift van f 1000 aan den Gouverneur van Curaçao had doen toekomen.

De geringe regenval op de Benedenwindsche eilanden is een verschijnsel, dat helaas veelvuldig voorkomt. De eilanden liggen in een regenloze streek, terwijl een paar graden benoorden en bezuiden deze eilanden overvloedig regen valt.

Het is hier niet de plaats om de redenen te bespreken, die tot dezen toestand aanleiding geven, de meesten zijn trouwens wederlegbaar, de geringe hoogte der heuveltoppen en het ontbreken van bosschen zijn wel de voornaamste redenen voor den geringen regenval, die zelfs nog niet eens regelmatig voorkomt.

In de maanden, waarin de regens 't meest voorkomen, worden er door den passaat menigmaal zware regenwolken over het eiland gedreven, die zich eerst veel zuidelijker ontlasten in zee of aan de kust van Venezuela.

Blijven de regens nu in de maanden November en December weg, dan is er steeds mislukking van den maisoogst te verwachten en dientengevolge groot gebrek, zoo niet hongersnood.

Ook het vee heeft dan gebrek aan alles en komt om van honger en dorst.

Het Vaderland van 13 Juli jl. deelt nog het volgende mede betreffende den nood op Bonaire:

„Tengevolge van de langdurige droogte is de oogst op het eiland totaal mislukt, waardoor algemeen groote armoede heerscht, vooral in het dorpje Rineon, dat ruim 1800 inwoners telt. Door te geringe en te slechte voeding en bovendien nog dikwijls gebrek aan goed drinkwater zijn er veel zieken, vooral lijders aan scheurbuik en dysenterie.

Het voornaamste voedsel in Fonsje (gekookt maïsmeel) met, als het te krijgen is, een stukje zout vleesch of zoute visch, van de allergeoedkoopste en bijgevolg van de allerslechtste soort.

Voor het herstel van de scheurbuiklijders werden van Gouvernementswege vruchten en lemoenen verstrekt, en aan hen, die bepaald melk moeten gebruiken, blikmelk. Een en ander moet van buitenaf worden aangevoerd.

Voorts worden aan de schoolkinderen beschuiten uitgedeeld, voor velen van hen het eenige voedsel, dat zij krijgen. Aan zieken, ouden van dagen en moeders van groote gezinnen wordt eenige geldelijke ondersteuning verstrekt. Van Gouvernementswege wordt aan vrouwen onderricht gegeven in het hooften vlechten, opdat daarmee iets kan worden verdiend.

***

Eenigen tijd geleden las men in de dagbladen, dat de welbekende ex-president van Venezuela Castro van plan was weldra een inval te doen in Venezuela, om zich weder aan het hoofd te stellen van een omwenteling. Zijn tegenwoordige vriend — eens zijn felle tegenstander — Generaal Hernandez, bijgenaamd „El Mocho”, zoude hem hierin ter zijde staan.

Gelukkig voor de rust van Venezuela en voor den voorspoed van Curaçao is dit gerucht niet waarheid en lezen we in de Cur. Cour. het navolgende bericht:

„In The New York World van 19 Mei komt het volgende telegram uit Washington van den vorigen dag voor:

Cipriano Castro, vroegere president van Venezuela, bevindt zich thans, volgens berichten op heden door het departement van Buitenlandsche Zaken te Washington ontvangen, te Teneriffe. Men zegt, dat hij ziek is, en dat zijn ziekte van zoo ernstigen aard is, dat zijn politieke bedrijvigheid als geëindigd kan worden beschouwd.

Sedert hij zijn geboorteland verlaten moest, werd van zijn aanwezigheid in verscheidene landen gewaagd. Eens werd bericht, dat hij zich in de Vereenigde Staten bevond, dan weer hoorde men, dat hij in Mexico was.

De ambtenaren van het Departement van Staat gelooven, dat men zijn werkelijk verblijf nu wel te weten is gekomen, en dat hij niet in staat is eenige moeilijkheden in Venezuela te veroorzaken.”

Er zal van Noord-Amerikaansche zijde wel zooveel mogelijk gewaakt worden, dat Castro niet terugkeert in Venezuela, daar zijn tergend optreden tegen Europeesche rijken en vooral tegen Nederland, een juiste toepassing der Monroeleer voor Noord-Amerika moeilijk zoude maken.

Castro heeft ons in 1908 veel last en groote kosten veroorzaakt en is een zeer ongewenschte buurman voor Curaçao.

***

De Cur. Ct. meldt: „Een telegram uit Kingston (Jamaica) 25 Mei, voorkomende in de Amerikaansche bladen, meldt dat de consul van St. Domingo te dier stede van het gouvernement der republiek een dépêche had ontvangen, berichtende de totale nederlaag van de revolutie.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Overstroming te Lahat (residentie Palembang - Eiland Sumatra.

In de Pemberita Betawi van 12 April 1912 no. 85, wordt eene uitvoerige beschrijving gegeven van de ernstige overstroming, welke de afdeeling Lahat (residentie Palembang, Eiland Sumatra) op 31 Maart 1912, tusschen 4 en 11 uur 's avonds geteisterd heeft en waarbij verscheidene menschenlevens zijn te betreuren. In den vóóravond van dien dag waren tal van personen ter hoofdplaats Lahat in de missig voor het avondgebed vereenigd, toen zij plotseling werden opgeschrikt door een hevig geraas. Oorspronkelijk dachten zij dat een amokpartij plaats had en maakten zij reeds hunne wapens gereed om zich zoo mogelijk te verdedigen of bescherming te verleen. Anderen verkeerden in de veronderstelling, dat een brand uitgebroken was en namen ook reeds de noodige voorzieningen, doch al spoedig bleek, dat een plotseling opgekomen hooge waterstand in de Lematang-rivier een gedeelte van het terrein aan den voet der heuvelrij met geweldige kracht en snelheid onder water zette en de zwakste Inl. woningen al dadelijk verwoestte. De bewoners liepen weldra tot den middel in 't water en namen allengs de vlucht, hoezeer ook bemoeielijkt door de gladheid van het terrein en de krachtige golfbeweging van het voortstuwende water. Men trachtte het loslopende vee naar de heuvels te drijven, doch de kippen en eenden werden terstond door den stroom medegesleurd.

Tandborstels - Badmutsen - Sponsen
Bandages en Gordels.
Wed. G. STREITWOLF,
TELEFOON 2413.
105, NOORDEINDE 105.

IN OOST EN WEST
BERIJDT MEN
VIERKLEUR
RIJWIELEN,
omdat ze algemeen voldoening geven.
Agenten in bijna alle plaatsen van Nederland.
Speciale inrichting voor de verzending naar de tropen.
Rijwielfabriek DE VIERKLEUR,
's-GRAVENHAGE.

RIPPEN
PIANOHANDEL
PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTR. 17 TEL. 4683
VERHUREN   STEMMEN

**Dames- en Heeren-
Mode-Artikelen.**

VAN BOMMEL,
VLAMINGSTRAAT 8-10 - Telef. 5501.

Handschoenen.

HEEREN MODE- en HOEDEN-MAGAZIJN
HILLMER & Co.
NOORDEINDE 58.   DEN HAAG.
Telefoon 1667.
Hemden & Ondergoederen

DEKSTOELN en HUTKOFFERS.

PERRY & Co. 20 HOOGSTRAAT
: DEN HAAG. :

NEDERLANDSCH-INDISCH
ADMINISTRATIE-KANTOOR EN HULPBANK.
's-Gravenhage — Kortenaerkade 10.
CREDIET- en BANKZAKEN.
LEVEN- en BRAND-VERZEKERINGEN.
ADMINISTRATIËN.

De doessoens Bandjar Negara, Poelau Tjipar en Karang Dalem liepen bij het stijgen van het water geheel onder, terwijl de bewoners tot aan de borst in het water loopend om hulp en bijstand riepen en moesten toezien hoe al hunne bezittingen in een kort oogenblik verdwenen. Het was hartverscheurend al die om hulp roepende menschen aan te zien en te hooren, terwijl ieder voor zich persoonlijk trachtte te redden wat nog te redden was.

In de dorpen Poelau Pinang, Tandjoeng Moelak en Tandjoeng Sirih werden een 40-tal woningen door den bandjir medegesleurd en tal van rijstvelden verwoest. Van de lieden van de marga Tinggi konden van de 10 door het water medegesleepten 7 worden gered, doch 3 verdronken, w. o. één kind, welks lijkie reeds werd gevonden.

Van de vermiste 33 personen uit de doessoen Bandar, werd nog niets vernomen.

Voor het volk van de marga's Bandar en Tinggi is deze overstroming bijzonder rampzalig geweest, omdat zij uit hun ressort waren opgeroepen voor het werken aan de wegen en in de nabijheid van de rivier hun bivak hadden opgeslagen, dat natuurlijk mede werd verwoest.

Wel riepen zij om hulp, doch niemand kon door het bruischende water de overzijde van de rivier bereiken.

Hartroerend was het geschrei van een paar kinderen, die zich krampachtig vast hielden aan een bloedverwant, doch evenmin konden worden gered, zoomede het weeklagen der moeders.

Toen de overstroming des avonds was afgevoerd, waren de terreinen van de doessoens bedekt met modder, terwijl de kortelings te voren beplante rijstvelden langs de rivieroever geheel waren verwoest. Ook de groote weg had schade geleden en een niet onbelangrijke som aan contant geld bleef vermist.

Behalve aan woningen en rijstvelden, wordt de materiële schade begroot op f 17.000.

Uit het verhaal blijkt niet of getracht is geldelijke hulp te verkrijgen uit de in Ned.-Indië aanwezige ondersteuningskassen van het Krakatau- en Loemadjangfonds enz., waartoe toch wellicht aanleiding zou bestaan hebben.

De Maleijers door de Chinezen van de Westkust van Sumatra geboycot?

In de Oetoesan Melajoe van 13 April j.l. no. 30, raadt een schrijver, die zich Soeling Pajacombo teekent, de Inlandsche bevolking van de Westkust van Sumatra aan tijdig de noodige voorzieningen te nemen, bijaldien in werkelijkheid door de Chinezen aldaar gevolg gegeven wordt aan de in de Sinar Sumatra en de

Bintang Tiong Hoa uitgesproken plannen en de Inlandsche bevolking ten opzichte van den handel te boycotten.

De Bintang Tiong Hoa spreekt zelfs over de „stomme Maleijers”, eene uitlating, die nu juist niet op eene gunstige stemming ten opzichte van het Inlandsch element wijst.

Met betrekking tot den maatregel zelven, zegt de schrijver, dat het best mogelijk is de toepassing van het boycotstelsel op den Inlandschen handel voordeelig voor den Chinees zal zijn, doch tevens is hij van meening, dat de bevolking daardoor geen schade behoeft te lijden, wanneer zij maar tijdig voorzieningen neemt.

Opmerking verdient hier evenwel, volgens den schrijver, dat voor de Chinezen geen aanleiding bestaat mag om onderwerpelijk een toon aan te slaan van een victorie kraaienden haan, noch om het Maleische volk te geringschatten en te bemoeilijken, nadat diezelfde Chinezen jarenlang geldelijke voordeelen genoten van de Inlandsche bevolking, die hen de middelen leverde voor den materiëlen welstand, welke de Chinezen thans genieten.

Tot op zekere hoogte is het waar, dat de Maleier niet altijd even schrander is geweest ten gevolge van gebrek aan onderwijs en zucht naar traagheid, en dat hij dom deed door zich als een stuk gereedschap te laten gebruiken door den Chinees, doch zulks kan veranderen en daarom raadt schrijver, ook ter voorkoming van rijstnood, de bevolking zeer aan, om tijdig beslag te leggen op de rijstooften van de Lima Poeloe Kota, het product aldaar op te koopen, in de rijstschuren te bewaren en eventueel alleen te verkoopen aan landgenooten.

De Pajacombotabak en de boschproducten verschepe men naar Java of verkoop de artikelen aan Europeanen, die den Inlander in handelszaken toch in elk geval meer ter wille zijn dan de Chinees. De Maleijers zullen zich ten deze moeten eenigen en aaneensluiten om zodoende zekere kracht te kunnen ontplooiën; dit is wel niet zoo'n heel eenvoudige zaak, doch bij welslagen zullen zij zonder twijfel het beoogde doel bereiken, n.l. onafhankelijkheid van den Chinees. In dat geval zou de boycotverklaring zeker ook hare nuttige zijde hebben gehad. Aldus besluit schrijver.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Viering der uitroeping van de Chineesche Republiek door de Chinezen in Ned.-Indië.

De Chinezen in Nederl.-Indië zijn van meening, dat er voor hen in alle opzichten aanleiding bestaat

al 765 voet hoog en voorbij het punt, waar zij den eersten keer was teruggekeerd. Maar er kon duidelijk aan den wagen gemerkt worden, dat de weg zeer glad was, en toen er nu bij een scherpen hoek op de gewone helling nog extra stelde kwam, werd het beter geacht even te wachten op de koelies. Bovendien werd de watervoorraad nog eens bijgevuld. De koelies stonden klaar, de motor werd aangezet en — de car spurte de hoogte op over al de glibberigheid heen en de koelies, die haar volgen wilden, raakten dadelijk weer achter. Zoo trok zij door zonder stoppen tot 1228 voet. Hier ging het langzaam. Een enkele koelie had ons reuwend ingehaald en die kondigde nu de volgende moeilijke punten aan: „ada boekit tinggi lagi, nanti ada soesah, koelie djalan banjak soesah”, aardig was het dan hun kreten van verbazing te hooren en hun gekke capriolen te zien, als de nieuwe stelde door den wagen zonder hulp genomen werd.

En zonder een hapering deed de auto al dat zware werk, zoo gemakkelijk, alsof zij zich aan een onzichtbaar touw optrok. Om 5.40 werd 1414 voet hoogte bereikt. Het hotel kwam nu al in 't gezicht; het lag hier recht boven de auto. In de 5 volgende minuten werd nog 436 voet geklimmen en met gemak werd ook 2100 voet bereikt. Maar nu volgde er een hindernis, die de auto niet zonder hulp nemen kon, daar midden over den weg een dikke balk lag, die een den hoofdweg kruisenden, hooger-aangelegden weg voor afschuiven moest behoeden. De voorwielen moesten hier worden opgetild op den hooger en weg en de balk moest wat worden omgedraaid. Daarop klauterde de wagen er zelf met de achterwielen overheen.

Spoedig daarna, te 6.10, waren we vóór 't hotel, 2200 voet hoog, tot groote verbazing van de gasten.

Den volgenden dag te 10 uur voorm. begon de daling, waarbij de car op de gevaarlijkste punten voor een afstorting door de koelies werd behoed. Zeer voorzichtig ging het, zoo voorzichtig, dat de daling (60 min.) nog langer duurde dan de bestijging (met stoppen afgerekend 58 min.). De Waltham kwam dan ook zonder eenig mankement beneden.

In Penang was de belangstelling groot. De Britten waren zeer hartelijk met hun gelukwensen.

Geopend.

Madelle P. C. BICKART

Robes et
Confection.

HOOGEWAL 5, DEN HAAG.

STOOMKOFFIEBRANDERIJ
en THEEHANDEL

P. D. SCHILTE

32 Groenmarkt :: DEN HAAG
Opricht 1868 - Telefoon 2539.

HOTEL VAN ZEBEN - Café Restaurant,
Wagenstraat 44 TEL. 411. DEN HAAG.

LOGIES met ONTBIJT vanaf f 1.50, PLAT DU JOUR van 12-2 uur à f 0.50, DINERS vanaf f 0.80 en hooger van 4½-7½ uur. Restaurant à la Carte gedurende den geheelen dag.

Aanbevelend, v. ZEBEN.

BERLIJN.

HOTEL HOF VON HOLLAND,
LOUISENSTRASSE 38.

HET EERSTE EN EENIG HOLLANDSCH HOTEL IN BERLIJN.
Kamers met 1 Bed van Mark 2 af, met 2 Bedden van Mark 4 af.

5 min. van BAHNHOF FRIEDRICHSTRASSE.
3 „ „ UNTER DEN LINDEN.

Minzaam aanbevelend, J. v. VEELLEN.

DE VRIES & Co. - PRINSESTRAAT 17
TELEFOON 3969,

behandelt alle passages en verzendingen naar plaatsen in Ned.-Indië, Afrika, Amerika, Australië en Azië, en sluit alle soorten Assurantiën (Zee-, Brand-, Inbraak-, Ongelukken-, enz.) tegen de billijkste prijzen en voordeeligste condities.

JAC. BLADERGROEN
PRINSESTRAAT 3 :: DEN HAAG.

KANTOORBOEKHANDEL

Agentuur van J. C. König & Ehardt, Hannover.

Magazijn van TEEKENBEHOEFTE.
— VULPENHOUDERS. —

VEENESTRAAT 29. - Telefoon 4105.

SPECIALE AANBIEDING:

GEPANTSERDE HUTKOFFER, lang 100 c.M.,
breed 50 c.M., hoog 36 c.M. . . . . f 9.75
GEPANTSERDE HUTKOFFER, lang 100 c.M.,
breed 50 c.M., hoog 40 c.M. . . . . „ 10.75
GEPANTSERDE MAILKOFFER, lang 100 c.M.,
breed 50 c.M., hoog 50 c.M. . . . . „ 11.50
GEPANTSERDE BOEKENKOFFER, 50 x 50 c.M. „ 6.25

PATISSERIE

D. W. VAN GEEST

Prins Hendrikstraat 78 - Teleph. 1851

SPECIAAL ADRES

INDISCHE SPEKKOEK

FEUILLETON.

Per Auto den Crag op.

Uit Medan wordt aan de Sum. Post gemeld, dat de heer Jonkhoff van Semarang per Waltham auto den zeer steilen Crag-heuvel te Penang had beklommen.

Wij ontleenen daaraan het volgende:

„Het is de gewoonte — een vrij begrijpelijke gewoonte, voorwaar! — van automobilisten in Penang, die naar het Crag-hotel willen of naar Gouvernements-hill, om aan den voet van den berg de wagens te verlaten en zich per tandoe door Klingen naar boven te laten pikollen. Dus werd ook de Waltham, toen ze den hoek van den Tuin naar den bergweg omsloeg, omzwermd door de tandoe-Klingen. „Pigi, get out of the way, duvel op”, werd hun al dadelijk toegeschreeuwd, maar de lawaaiende troep week niet uiteen, zoo vast waren de Klingen er van overtuigd, dat de auto-lui toch wel zouden uitstappen. Toen brak de Waltham zich een baan door dit standje en vloog dadelijk de helling op.

Het vaste plan om den Penangsch Crag te beklimmen was bij Jonkhoff eigenlijk ontstaan, doordat alle menschen, die hij sprak en die van de Sumatraansche bergbeklimmerij gehoord hadden, zeiden: „dat is nou alles heel mooi, maar we hebben hier een bergje, waar elke auto het finaal op aflegt”. „Quite impossible, dear sir, needn't try it!”

Wat nu eigenlijk de moeilijkheid was, werd niet duidelijk uiteengezet. Het kwam alles hierop neer, dat de Crag steil was, wat ook al hieruit bleek, dat er een helling van 2200 voet over 5 Eng. mijl moest worden gegaald.

De auto krom vroolijk tegen den heuvel op, doch daar zij niet genoeg benzine had, keerde zij halverwege terug. Den volgenden dag werd de proef herhaald.

Op Vrijdag 7 Juni te 4.55 n.m. begon de Waltham weder de beklimming en zij vloog nu met zoo'n vaart naar boven, dat de koelies haar niet konden bijhouden en achterbleven. Te 5.10 was zij dan ook

om de gewichtige gebeurtenis van het uitroepen der Chinese republiek met vreugde en opgewektheid te viëren. Zij grondten deze meening op het bijna algemeen erkende feit, dat het Chinese volk van de regering der Keizerlijke Dynastie van de laatste 200 jaren geen aangename herinneringen heeft kunnen behouden. Het volk werd door die dynastie als een „valsche diamant“ of liever nog als een „hoop zand“ beschouwd, welke zij naar welgevalen kon wegschoppen. Van 't behartigen van groote levensbelangen van het volk was in het geheel geen sprake. Thans is de Han-stam in plaats van den Boan-stam getreden, en heeft deze het gezag in handen genomen. Dit nieuwe gezag wil de oude versleten Chinese instellingen doen vervangen door meer met den tijdgeest overeenkomende bepalingen, welke streven thans moet worden gesteund, waarvan men blijken kan geven door een opgewekte viering van het te geven feest. Ten einde daaraan leiding te geven is de vereeniging Tjong Hwa Kiong Ho Khing Tjioek Hwe opgericht, die zich, in het belang van de gelijkvormigheid der feestviering elders, met de andere vereenigingen in N-Indië zal verstaan. De hoofdzetel der vereeniging is het gebouw der Jong-Chinese vereeniging te Batavia; de vergaderingen zullen worden gehouden in het gebouw van de Siang Boe Tjong Hwe vereeniging aldaar en de dagelijkse zaken worden afgehandeld in het kantoor van den heer Tie Yok Hwee.

Het in het leven geroepen feestcomité heeft zich tot plicht gesteld hare taak van het begin tot het einde goed te volbrengen en bestaat uit één voorzitter, die met de opperste leiding is belast en de gelukwenschen namens de Chinezen op plechtige wijze zal aanbieden. Verder zijn er 3 onder-voorzitters, die den voorzitter in zijn taak zullen bijstaan, 2 adviseurs, 2 redacteurs; 3 secretarissen, 2 personen ten behoeve van de vreemdelingen, 2 kassiers en 4 directeuren.

Elke vereeniging en elke Chinese kan lid dezer opgerichte vereeniging worden, mits men zich schikt naar de vastgestelde bepalingen, w. o. het niet dragen van de haarvlecht. Deze vereenigingen kunnen, desverlangd, hun eigen ceremoniemeesters kiezen en moeten hunne eigen financiële aangelegenheden regelen.

Behalve de plechtige viering in de vereenigingsgebouwen en in eigen woning, zullen de straten en winkels worden versierd en zal een optocht plaats hebben van de leerlingen der scholen, begeleid door muziek en vergezeld van de noodige lampiondragers. De onkosten voor de vereeniging worden geschat op ongeveer f 10.000. Oorspronkelijk werd bepaald, dat de verschillende vereenigingen daarin zouden bijdragen tot een bedrag als behoorlijk was, dat elke winkelhouder minstens f 2.50 en elk ander persoon minstens f 0.50 zou betalen, doch die regeling is seldert zóódanig gewijzigd, dat die bedragen zijn verhoogd, omdat men ook nog geld naar China wil zenden ten behoeve van de noodlijdenden aldaar, die have en goed verloren bij de jongste overstromingen.

Tijdens het bijwonen der groote plechtigheid van de aanblijding der gelukwenschen, is ieder bestuurslid van de vereeniging verplicht zwart Europeesch galatoilet te dragen, terwijl de vertegenwoordigers der andere afdelingen, desverlangd, kunnen volstaan met de gekleede lange of korte jas, doch van zwarte kleur. De bestuursleden zullen zijn voorzien van herkenningsteekens.

De heer Tang-Sho-Yi, de eerste Premier van de Chinese Republiek.

Van dezen voornamen landsdienaar wordt in de Djawa-Pengah van 12 April j.l. no. 85, gezegd, dat hij, tijdens de Keizerlijke Regeering, reeds tal van belangrijke functies vervulde, o.a. als secretaris van den tegenwoordigen president van de Chinese Republiek werkzaam was.

Tijdens en na den oorlog tusschen China en Japan was hij, behalve Consul-Generaal in Korea, ook beheerder van den Chineseen Noorderspoorweg. In 1900 was de heer Tang Sho Yi gouverneur van Shantung en 1902 Luit-Generaal te Tientsin. In het jaar 1904 vertrok hij naar Calcutta en had belangrijke bemoeienissen met de behandeling van de Tibetaansche zaken. In 1905 was hij onder-voorzitter van het Departement van Buitenlandsche Zaken, en in 1906 Directeur van de Shanghai Nanking en Lu Han spoorwegen. In het jaar 1910 was hij echter weder werkzaam bij den tegenwoordigen President der Chin. Republiek.

Onveiligheid te Sidhoardjo (Java). In de Perniagaan van 17 April 1912 no. 87, wordt door de Chinezen te Sidhoardjo geklaagd dat het gebrek aan de veiligheid ter plaatse toenemende is. Elken dag kan men van plaats gehad hebbende diefstallen

vernemen, zelfs werden onlangs aan een in slaap zijnde Chinese jonge dochter de zich aan hare armen bevindende armbanden en ringen op listige wijze ontfutseld.

Men schrijft die groote onveiligheid toe aan de aanwezigheid van een groot aantal ontslagen gestrafte lieden en afgedankt scheepsvolk, die er zonder werk rondloopen. Zij nemen alles weg wat zij maar krijgen kunnen, tot groote last van het publiek. Volgens schrijver zou de politie huiverig zijn om flink op te treden uit vrees voor weerwraak.

Van Vreemde Koloniën.

Terwijl het vorig nummer van ons weekblad ter perse was, waarin wij wezen op het belang der in het vooruitzicht gestelde verklaring van den Eersten lord der admiraliteit, sprak Lord Grey, bij de beraadslagingen over de begroting van buitenlandse zaken in het Lagerhuis een verklaring uit, die, hoewel nogal met ophef besproken in de pers, naar het ons voorkomt toch geenszins afdoende is. Zij kan zich in het een en in het ander opzicht in goed gezelschap vinden met de officieuze mededeeling, die openbaar werd gemaakt als samentrekking van de besprekingen der keizers van Rusland en Duitschland te Baltiski Port, en die als naaste aanleiding tot de Engelsche verklaring mag gelden. Dat de vorsten konden verzekeren thans geen dreigend gevaar voor verbreking van den Europeeschen vrede te zien, was geen verrassend nieuws; dat de bestaande verhoudingen gebleken zouden zijn van waarborg voor het behoud van dien vrede te vormen, die geruststelling zal slechts onder groote reserve aanvaard kunnen worden. Zoo is er ook in Lord Grey's rede het een en ander dat slechts een aanwijzen van den bekenden toestand is, daarnaast staan geruststellingen, die onder voorbehoud moeten worden aangenomen, maar dan blijft toch ook nog wel iets over, dat bijzondere vermelding verdient, vooral voor ons, die in de eerste plaats oor hebben voor de koloniale aangelegenheden.

In het debat waren o.a. ter sprake gebracht, de toestand in Perzië en de spoorwegpolitiek in dat land, de vermindering van de vloot in de Middell. Zee, de wijze waarop tegen politieke misdrijven in Egypte is opgetreden. De beantwoording van deze punten nam de Staatssecretaris voor buitenlandse zaken te baat om de zooveel bedoelde rede te houden. Sir Edward Grey verklaarde altijd een tegenstander te zijn geweest van het zenden van een expeditie naar Zuid-Perzië. Wordt aangedrongen op een groote leening om de Perzische zaken in goede banen te leiden, dan weet hij de middelen niet om deze op aannemelijke voorwaarden tot stand te brengen, maar kan Engeland een zoodanige leening doen slagen, dan zou het er zeker op moeten aandringen een gedeelte der som te bestemmen om de veiligheid op de wegen in Zuid-Perzië te verzekeren. (Dit is, zooals men weet, een oude kwestie, waarvoor reeds meermalen een Britsche zee- en landmacht uitgezonden is; Engeland trekt zich deze zaak ook aan omdat het den smokkelhandel van wapens geldt naar Noord-Indië, door Perzië heen). — Onlangs zijn artikelen verschenen, die in het licht stellen, dat elk spoorwegplan, ter verbinding van de Bagdadlijn via Perzië met Br-Indië, uit een strategisch oogpunt in 't nadeel van Engeland is, deze opvatting had in het debat haar weerklank gevonden. Sir Edward herhaalde, wat hiertegen reeds elders was aangevoerd, dat het inderdaad voor de eventueel noodige verdediging van Br-Indië gemakkelijker zou zijn, als het land zooveel mogelijk van de gemeenschap met het buitenland afgesneden bleef. Maar er zijn nog andere dan strategische belangen. Vroeg of laat zullen de spoorwegen moeten worden aangelegd ten bate van het land; de overlandweg naar Indië kan ook niet alleen om strategische overwegingen ongebaand blijven. Daarom is van Britsche zijde geen bezwaar geopperd tegen het instellen van de Société d'études, die den aanleg van den trans-Perzischen spoorweg uit een economisch- en handelsoogpunt te overwegen heeft. Gr. Britt. zal tot geenerlei medewerking of waarborgstelling overgaan zonder goedkeuring van de volksvertegenwoordiging. Over den Bagdadspoor, waarin Duitschland door zijn kapitaal zooveel invloed heeft, onderhandelt Engeland alleen met Turkije, maar voor zoover de Duitse regeering belangen doet gelden, zal daarover ook met haar gesproken worden. — Na een verdediging van de in Egypte, tegen de politieke misdaden, getroffen maatregelen en van de staatkunde van Lord Kitchener, kwam de minister op de Middell. zee-politiek. Hij sprak twee beginselen uit. Het eerste is: De bescherming van het Vereenigd koninkrijk mag niet op zijn buitenlandse staatkunde berusten, n. a. w. Groot-

DE RIJSWIJKSCHE BANK.

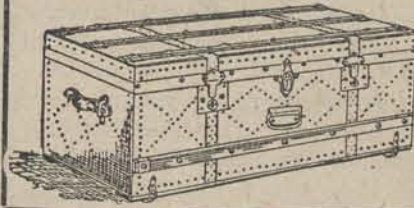
ZOUTMANSTRAAT 42, 's-GRAVENHAGE.

Commissarissen:
Dr. T. BRESNÉE (pres.)
H. E. VAN LEYDEN,
I. BÄCK.

Directie:
G. J. KUNST,
E. V. VAN LEYDEN.

Effecten - Goupons - Wissels
Safe-inrichting.

W. POPPINK, Telefoon No. 4485.

PRINS HENDRIKSTRAAT
141-143, Den Haag.

Geheel gepantserde Hutkoffers. Voor het bagage-ruim, 100 cM lang, 50 cM breed, 50 cM hoog, m. bak f 10.50. Voor de hut 100 cM lang, 50 cM breed, 36 cM hoog, met bak f 9.— Voor de hutten der nieuwe booten 100 cM lang, 50 cM br., 40 cM hoog m. bak f 9.50.

N.V. BERLITZ-SCHOOL Mij.

welbekend bij allen die met verlof in Nederland vertoeven.
Noordeinde alleen 42^B, boven Maison KRUL.

Telefoon 6318.

TALEN: DUTSCH, ENGELSCH, FRANSCHE,
ITALIAANSCH, SPAANSCH ENZ.

door ontwikkelde leeraren, uit de desbetreffende landen, die eene zuivere uitspraak vrij van dialect bezitten.

Om teleurstellingen te voorkomen, lette men vooral op het juiste adres Noordeinde 42b, boven maison Krul.

AMSTERDAM - Keizersgracht 300.

PIERRE SCHREINER

ZOUTMANSTRAAT 18-20-22-45

DEN HAAG

Bedden- en Meubelmagazijnen

BEHANGERIJ

STOFFEERDERIJ

J. P. KOSTER

-0- ANTIEKE EN MODERNE WOONINRICHTING -0-

BEHANGERIJ - STOFFEERDERIJ - MEUBELMAKERIJ

V. D. SPIEGELSTRAAT 2 - DEN HAAG.

83 TOKO ROKO.

Edisonstraat, hoek Copernicusplein - DEN HAAG.

AANBEVOLEN MERKEN:

MORAS 3 Cts.
DELIPROEF 3 Cts.
FANCY 4 Cts.
BEETHOVEN 4 Cts.
Prof. 't HOFF 5 Cts.
DORATHEA 5 Cts.

EN VERDERE RUIME KEUZE.

Mij beleeft voor een bezoek aanbevolen houdend van H.H. Rookers, P.S. Verzending naar binnen- en buitenland. B. B. FELIX.

W. P. VAN BERGEN HENEGOUWEN.

STRIJKINSTRUMENTEN in ruime keuze.

Vertegenwoordiger van:

W. E. HILL & SONS - London.

ANNA PAULOWNA STRAAT 41 - HAAG.

BOEKHOUDEN

in drie maanden met Diploma, Wetenschappelijk, Theoretisch, Practisch. Prospectus met overalrijke prima aanbevelingen op aanvraag bij J. G. TER BRUGGEN, Leeraar M. O. Boekhouden, 2e Sweelinckstraat 180, 's-Gravenhage (Holland), Traml. 3, 7, 10, 12. Ervaring m. 3000 Leerlingen, een voor een geleerd mondeling en briefwisselend. De grondigste studie der hoofdzaak, het Italiaansch Boekhouden, ontgaan van tijd-roovende en schoolse bijzaken.

VERKOOPHUIS

GROOT HERTOGINNELAAN 103

VALERIUSSTRAAT

- Trambalte lijn 3 - DEN HAAG

Eenig adres voor hen die zich goed en voordeel van nieuwe of TWEDEHANDS MEUBELN willen voorzien.

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10-4 uur.

Britannië moet zonder hulp van anderen altijd over een voldoende macht beschikken in de wateren om het moederland. Het tweede beginsel is, in andere deelen van de wereld moeten de buitenl. staatkunde en de strategie ter zee elkander voor een groot deel aanvullen; als voorbeeld wees hij op den invloed van het verbond met Japan op de verhoudingen ter zee in het Verre Oosten. Na de voordeelen hiervan in herinnering te hebben gebracht, aarzde hij niet de thans aanwezige Br. macht in de Middell. zee voldoende te noemen, of deze kan althans in zeer korten tijd sterk genoeg gemaakt worden, om aan elk te verwachten gevaar het hoofd te bieden. (Even stippen wij aan, dat dit „of" aan het antwoord veel van zijn waarde onneemt, daar is toch niet bijgezegd in hoever meer schepen uit de Engelsche wateren tijdelijk daarvoor kunnen worden aangewezen, en hierover loopt juist voor een voornaam deel de vraag van hen, die in oppositie kwamen tegen de regeeringsplannen.) Sir Edward voegde nog aan het voorafgaande toe: „Trokken wij ons terug uit de Middell. zee, of deden wij iets dat daarmede op één lijn te stellen ware, dan zouden wij er onze stelling niet kunnen verzekeren door diplomatieke handelingen, hoe knap ook, maar het zal niet noodzakelijk zijn er een scheepsmacht te hebben opgewassen tegen alle andere vloten.

Wij zullen moeten blijven meetellen als een Middell. zee-mogendheid en er daartoe over een scheepsmacht beschikken, die elk oogenblik tot handelen gereed is.

Tot zoover Lord Grey's verklaring. De Engelsche bladen lezen er uit, dat de Br. scheepsmacht in de Middell. zee minstens zoo sterk zal blijven als die van Italië of Oostenrijk, wie van deze ook het sterkst moge worden, maar niet van de twee te zamen. Aan de goede vriendschap met Frankr. wordt hierbij dan ook gedacht. Maar daar de vraag nog niet beantwoord is, in hoever dit tot den bouw van nieuwe vestingschepen zal voeren, is men toch nog niet voldaan. De Dreadnoughts-fanatici vreezen dat de bedoeling niet zou zijn het Middell. zee-eskader, onafhankelijk van de Noordzee-vloot, sterk genoeg te maken. Van andere zijde wordt daarentegen geveesd, dat evenals eenige jaren geleden het Japanse vraagstuk miljoenen geveerd heeft voor schepen, dit nu het geval zal zijn voor de Middell. zee, om, als die kwestie geregeld is, weer oorlogschepen aan te vragen in verband met de machtsuitbreiding van Noord-Amerika in den Atlantischen Oceaan. Men ziet het, de verklaring van den Eersten lord der admiraliteit is nog niet overbodig geworden. Zij wordt, met gemengde gevoelens, door velen verlangend tegemoet gezien.

Wij voor ons verwachten voor het behoud van den Europeeschen vrede momenteel meer van de moeilijkheden waarin Frankrijk zich in Marokko gedompeld voelt, dan van de evenwichtsbeschouwingen van Tzaar en Keizer, waarmede Lord Grey bij diezelfde gelegenheid volle instemming heeft betuigd. Moelai Hafid blijft volharden bij zijn wensch om af te treden, zijn broeder Moelai Joesef wordt als waarschijnlijk opvolger genoemd, maar intusschen wint El Heiba, die zich als pretendent-sultan opgeworpen heeft, sterk in aanhang. De stad Magazan is in handen van opgestane stammen, de Europeanen zijn in hun woningen opgesloten. In Doekkala heerscht de grootste verwarring, de handel staat er stil, markten zijn geplunderd. Uit Tarodant zijn twee Duitschers verwijderd, omdat niemand langer voor de veiligheid der buitenlanders kan instaan, nu de pretendent-sultan op deze plaats aanrukt. In 't zuiden staan de afgezette M'Toegoei en de Glaewi tegenover elkander.

In 't oosten speelt de stam der Djebala de baas. In 't berggebied der Fransch-Spaansche grens heeft zij een moeilijk te genaken toevluchtsoord gevonden. Waar de Fransche troepen optreden, doen zij dit niet zonder succes, maar er is zooveel tegelijk te beredderen, dat generaal Lyautey handen vol werk heeft.

Deze toestand werkt kalmeerend op de Europeesche politiek. Ging het den Franschen in Marokko voor den wind, dan zou Duitschland zijn eigen streven in Afrika boven het Fransche succes willen stellen, en wij zouden er dan volstrekt niet gerast op zijn, dat geen tweede Adagir geschapen zou worden. Momenteel hebben alle staten het druk met een eigen koloniale politiek, en bouwen zij onder verzerkering dat geen gevaar dreigt, Dreadnoughts om den vrede te bestendigen.

PANAMA.

Bij den Senaat in Washington is het wetsontwerp in behandeling, regelende de kanaalgelden voor het gebruik van het Panama-kanaal. De bedoeling schijnt te zijn dat Amerikaanse schepen vrijgesteld zouden worden, terwijl voor die van andere landen een

gelijk recht geheven wordt. Nu heeft Engeland een voorloopige protest-nota tot de Amer. regeering gericht met verzoek het wetsontwerp niet af te doen voordat het definitieve protest van Engeland ontvangen zal zijn, daar de bedoelde bevoorrechtiging van Amerik. schepen in strijd zou zijn met het Hay-Pauncetote-verdrag.

De voorzitter van de Senaatscommissie voor de buitenl. zaken, Lodge, verklaarde dit uitstel niet te kunnen inwilligen, maar erkende het recht van Engeland in verzet te komen tegen eventuele inbreuk op het verdrag.

Vele Amerik. bladen noemen de nota een ongehoorde aanmatiging en een inmenging in de binnenlandsche aangelegenheden van de Unie. Zij meenen, dat van een protest eerst sprake mag zijn als 't ontwerp-wet aangenomen mocht worden; dan kan de diplomatie haar documenten bijbrengen. Wij zouden ten deze eerder aan de Br. zijde staan. Als er reden tot protesteeren is, dan zou het niet doelmatig en niet logisch zijn eerst de geheele handeling te laten verloopet, zonder eenige bedenking te uiten, om, nadat het aannemen der wet tot een voldongen feit geworden is, een, dan zeker tot mislukken gedoemde, poging te doen om haar nietig te doen verklaren. Engeland is, lijkt het ons, in deze eerder te laat, dan te vroeg gekomen. Ook wil het ons wel wat ver gedreven voorkomen een aangelegenheid als de doorvaart van het Panamakanaal als een zaak van zuiver Noord-Amerikaansche binnenlandsche politiek te willen doen beschouwen.

Naar verluidt, zou het Br. protest zijn grond vinden in de Canadeesche kanaalbelangen. Noord-Amerika maakt in aanzienlijke mate gebruik van de groote kanalen, die door Canada zijn aangelegd, en heeft daarbij een bijzondere bevoorrechtiging gekregen. Canada heeft over die begunstiging wel wat spijt, en nu zou Gr.-Br. in het Panamakanaal een vergoeding willen zoeken, of een aanleiding vinden om den bestaanden toestand in Canada te herzien.

***

Aanzienlijke burgers van de republiek Panama hebben aan de Amerik. regeering verzoekt, een Amerikaan aan te wijzen voor het toezicht op de financiële huishouding van Panama. Zij beweren, dat de tegenwoordige regeering een vergaand financieel knoeibeeld voert. Ook wordt aangedrongen op de benoeming van een Amerik. hoofd van de politie en op invoering van een nieuwe kieswet.

Bekend als het verlangen van N.-Amerika is om de Panameesche zaken zooveel mogelijk aan zich te brengen, zou een dergelijk verzoek wel eens kunnen leiden tot een inmenging, die verstrekkende gevolgen heeft voor Panama.

DUITSCH NIEUW-GUINEA.

De heer Petersen, die paradijsvogels verzamelde in Keizer Wilhelmland, is, met zijn drie Inlandsche bedienden, door de bewoners van de Boven-Gogol-vlakte vermoord geworden. Een straf-expeditie is naar de streek gezonden, waar het bestuur tot nu toe nog geen bemoeienis met den gang van zaken had.

CUBA.

Als de berichten bevestiging vinden, kan de negeropstand als geëindigd worden beschouwd. De voornaamste leiders zijn gevallen, anderen zitten achter 't lof. N.-Amerika trekt zijn troepen uit Cuba terug.

SPIONNEN IN VREDESTIJD.

Hoewel niet direct in deze rubriek van ons wkbl. thuisbehoorende, geven wij toch aan de volgende berichten een plaats, in verband met de aanhouding van Japansche spionnen te Batavia. Te Leipzig is een Amerik. onderdaan, Eilers genaamd, veroordeeld tot vier jaren tuchthuis, wegens pogingen aangewend om ten bate van Engeland plannen van de versterkingen van Helgoland in zijn bezit te krijgen. Zijn helpster, Olga King, een Oostenrijksche, kreeg zes maanden gevangenisstraf.

Tengevolge van de ontvluchting van den Franschen kapitein Lux uit fort Glatz, zijn de bepalingen der bewaking van dergelijke gevangenen verscherpt. Zij zullen geen geld of waarden in hun bezit mogen hebben, hun verblijf zal aan inspectien op ongeregelde tijden onderworpen worden, de vensters moeten van traliewerk voorzien zijn.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

Portland-cement als bouwmetaal.

Van de hand van Prof. W. Elaubas bevat het jongste nummer van De Ingenieur een zeer belangrijk, door tal van afbeeldingen verduidelijkt, artikel

W. KALDENBACH - 2e Sweelinckstr. 111

DEN HAAG.

ATELIERS VOOR HET ONTWERPEN VAN
EENVOUDIGE, GOEDKOOPE EN SMAAKVOLLE
WONINGINRICHTINGEN.

Teekeningen en begrotingen gratis voor belanghebbenden.

Geïmporteerde Amerik. Schoenen
HEALTH SHOES.

HEULSTRAAT 11

M. A. GREVE - Telef. 417
Specialiteit „EIGENGEMAAKT SCHOEISEL“.

A. SCHRÖDER & Co.

GROENMARKT 25/26 's-GRAVENHAGE

ZEER GROOTE KEUZE
BADCOSTUMES
BADMAILLOTS
BADMUTSEN enz.

voor DAMES, HEEREN en KINDEREN.

HERMAN VOORHOEVE BLOEMIST

ZOUTMANSTRAAT 40c - DEN HAAG,
beveelt zich aan voor het aanleggen en
onderhouden van Tuinen en Villa's. :- :-
Sluit zeer voordeelige abonnementen tot onderhoud.

F. C. DE BRUYN — MAGAZIJN VAN —
KOLONIALEWAREN EN COMESTIBLES

Levert uitsluitend eerste kwaliteit tot billijke prijzen.

Bij betaling per week of à contant 2% korting.

" " maand 1% " "

INGREDIËNTEN VOOR DE RIJSTAFEL.

DANCKERTSTRAAT 43. TELEFOON 3361.

KUNST-ATELIER

van GOUDEN en ZILVEREN WERKEN
in diverse stijlen.

REPARATIE en GRAVEERINRICHTING.

CHR. J. P. DE RUITER, CORN. SPEELMANSTRAAT 31
en WILHELMINASTRAAT 69.

's-GRAVENHAGE.

J. VAN MOORSEL,

SCHOOLSTRAAT 27 - Telefoon 2014.

EERSTE HUIS in Stoffen,

Katoentjes en Flanellettes.

Specialiteit in Witte Goederen en Lingerie's.

NIET DUURDER, WEL BETER DAN ANDER BROOD

ONVERPAKT, BROOD is
ONHYGIËNISCH
ONSMAKELIJK
ONZINDELIJK

SUMMUM LUXE-BAKKERIJ
TEL. 1035
PRINSEGR. 126

TECHNISCH INSTITUUT

ter opleiding voor de examens van Opzichter bij den Rijkswaterstaat en Burg. Bouwkunde, met Internaat voor jongelieden, uit Oost- of West-Indië.

's-GRAVENHAGE - Raamstraat 27.
Directeur: Architect J. M. L. LOTZ, Leraar M. O.

Voor informatien zich te vervoegen bij de Vereen.
„OOST EN WEST“ te 's-Gravenhage.

over de gouvernementgebouwen in Nederlandsch-Indië. We vinden daarin o.m. mededeelingen over het gebruik van portland-cement als bouw materiaal, waarvan we een en ander overnemen in verband met de hooggespannen verwachtingen van de resultaten der onlangs, in tegenwoordigheid van den gouverneur van Sumatra's Westkust, geopende portland-cementfabriek in de Padangsche Bovenlanden.

Aan pogingen om op Java portland-cement te fabriceren, heeft het niet ontbroken. Een fabriek bij Batavia bracht het tot branden en malen, maar niet tot verkoopen, evenals een fabriek te Tjibodas. Van een plan om een fabriek te bouwen bij Bentar, kwam niets. Het verst is het op Java gebracht door den aanmaak van een 1200 vaten portland-cement te Doerak met gebruikmaking van een oven en maalwerkhuizen, behoorende tot de nalatenschap der Solovallei-werken. De cement voldeed goed, doch resultaten zijn verder niet verkregen. Particulieren zijn door de geslaagde proefnemingen niet verleid een fabriek in die streek op te richten en voor het Gouvernement meende men het niet op den weg te liggen de zaak verder voort te zetten.

„Thans — zegt Prof. E. letterlijk — is een portland-cementfabriek in werking gesteld bij Padang in de nabijheid van de Etnamahaven. De voorloopige berichten zijn gunstig. Of deze zoo zullen blijven, is de vraag. Op Sumatra's Westkust zelf is uit den aard der zaak geen afzet van betekenis te wachten. In China en Japan moet worden geconcurrereerd met daar bestaande fabrieken en de transportverhoudingen naar Java zijn minder goed dan het wel lijkt. Ook wordt opgemerkt, dat de cement voor Java, evengoed als die thans op dit eiland uit Europa wordt ingevoerd, wegens het zee-transport, in vaten moet zijn verpakt. Voor een fabriek op Java zou daarentegen, evenals hier (d.i. in Nederland), de distributie in zakken kunnen geschieden. Naar mij proefondervindelijk is gebleken, bestaat hiertegen niet het minste bezwaar.

De jaarlijksche invoer van portland-cement op Java steeg van 154.000 vaten in 1908 tot 351.000 in 1910.

Jaarcijfers Koloniën.

Bij de Gebr. Belinfante te 's-Gravenhage zijn verschenen de Jaarcijfers over 1910, betrekking hebbende op de Nederlandsche Koloniën, bewerkt door het Centraal Bureau voor de statistiek.

Deze jaargang is vermeerderd met een tweetal tabellen, n.l. die betreffende de in 1910 geopende ambachtsscholen voor Inlanders en die betreffende de dessascholen. Deze laatste tabel is in de plaats getreden voor de tabel der scholen voor Vreemde Oosterlingen, waaromtrent sedert 1906 geen gegevens meer worden verstrekt.

Jaarboek van het Mijnwezen.

Verscheen voorheen het Jaarboek van het Mijnwezen in Ned.-Oost-Indië in twee gedeelten, n.l. een wetenschappelijk en een technisch-administratief gedeelte, thans is hierin verandering gebracht en wordt het jaarboek verdeeld in een deel, dat uitsluitend mededeelingen bevat over de verrichtingen van het mijnwezen (getiteld algemeen gedeelte) en in een deel dat bepaalde onderwerpen behandelt (getiteld verhandelingsdeelen). Een zeer praktische verbetering inderdaad.

Het thans verschenen jaarboek loopt over 1910; de Verhandelingen bevatten de volgende onderwerpen: Voorloopige mededeeling over de geologie der residentie Djambi, door den tijdelijken geoloog bij het mijnwezen Dr. Aug. Tobler. — Toepassing van grondzuigers op de winning van tinerts, door den ingenieur bij de tinwinning op Banka G. I. G. Brandt. — De uitbarsting van den Tangkoeban Prahoe in Mei 1896, door wijlen den mijningenieur R. Fennema. — Di uitbarsting van den Tangkoeban Prahoe in April 1910, door den mijningenieur E. A. Douglas. — Verslag omtrent eene geologische verkenning van de Mamberamo-rivier op N.-Guinea, door den mijningenieur Dr. J. K. v. Gelder. — Beschouwingen omtrent de mogelijkheid van het voorkomen van ontginbare tinertsangangen op Banka in verband met de wijze van ontstaan dier tinertsafzettingen, door den mijningenieur J. G. Blijdendijk. — Eenige geologische gegevens omtrent het eiland Flores, door den tijdelijken geoloog bij het mijnwezen Dr. J. J. Pannekoek van Rheden.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 28: Koloniaal Museum. Pijsvraag voor het jaar 1913. — De grond van Java, door Dr. J. Dekker. — Les Palmiers. — Deli-Plantersvereniging. — Kamer van Koophandel en Nijverheid te Soerabaja. — Uit- en invoer der belangrijkste handelsartikelen van en op Java. — Kul-

tuurberichten. (Kunstmatige rubber, enz.). — Kleine mededeelingen (Bureau voor handelsinlichtingen. — Technische Hoogeschool in Indië enz.). — Verkeerswezen (De haven van Soerabaja. — Verbindingswegen op Sumatra enz.). — Financiële berichten en verslagen, zoome de overige wekelijksche rubrieken.

Teysmannia. 1912. Afl. 4.

Inhoud: Ontginning op zware gronden, door E. van Gennep, met Naschrift door Dr. A. J. K. de Jong. — Selectie-methode voor de kina-cultuur, door C. van Zijp. — De defaecatie van Hevea-latex, door E. du Bois. — Mededeelingen betreffende de caoutchou-cultuur XXI: Het dagelijks tegenover het eens in de twee dagen tappen bij Hevea brasiliensis, door Dr. W. R. Tromp de Haas. — Verslag van een onderzoek van enkele grondstoffen voor de halfstoffen- en papierfabricatie op Java (slot). — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties: De waarde van Rhizophorenbast. — Een merkwaardige vezelstof. — Sirih-cultuur in Tongkin, enz.

Van vervlogen tijden.

Nu we aan den vooravond staan der viering van het eeuwfeest van Neerland's onafhankelijkheid en er plannen bestaan ook in Indië deze gebeurtenis niet onopgemerkt te laten voorbijgaan, lijkt het ons niet onaardig even in herinnering te brengen de tijden toen Indië deel uitmaakte van het groote Fransche keizerrijk.

Wij geven eenvoudig de feiten weer, het maken van gevolgtrekkingen aan onze lezers overlatende.

In het te weinig bekende Nederlandsch-Indisch Plakaatboek, uitgegeven door Mr. J. A. van der Chijs lezen we (deel XI, blz. 717) de volgende merkwaardige proclamatie van den toenmaligen Gouverneur-Generaal J. W. Janssens.

22 Juli 1811. Last tot het luisterrijk vieren van den geboortedag van Keizer Napoleon.

De 15en Augustus aanstaande is de naam- en geboortedag van onzen doorluchtigen soeverein, den grooten Keizer Napoleon.

Door de geheele uitgestrektheid van het magtigste en luisterrijkste Rijk der aarde wordt deze heugelijke dag met geestdrift gevierd en geen wonder; iedereen gevoelt, dat bij het vereeren van zijnen soeverein hij tegelijk hulde doet aan den grootsten der stervelingen.

Het mag Zijne Majesteits onderdanen in deze kolonie voor de eerste maal gebeuren ook dit groot feest mede te vieren.

Wij leven in bedrukte en kommervolle tijden; dan, na geleeden te hebben, wordt voorspoed het best gevoeld. — Blijft voorspoed onafgewisseld voortduren, zoo is het bijna geene genieting meer; dit was lang het geval onzer voorouderen.

Laat ons standvastig zijn; laten wij ons om eenige ontberingen niet kwelen; wij zullen de moeilijke tijden te boven komen en grootheid en welvaart zullen het deel zijn van dit door den hemel gezegend eiland; maar ook dit geluk, deze voorspoed kunnen alleen door den grooten Napoleon worden daargesteld.

De oorlog zal niet altijd duren en de vrede zal ons geluk vestigen; en dat juist in die evenredigheid grooter, als wij te meer belangeloos en dus warer blijken van gehechtheid en standvastigheid zullen gegeven hebben.

Dit land behouden, den adelaar ongeschonden bewaard te hebben, zal deze kolonie de gunst van onzen soeverein geheel doen verwerven. Nimmer heeft de wereld een vorst gehad, die grootscher beloofde, die milder zijne weldaden uitstortte; dan ook hij onttrekt zijne weldadige hand van hen, die zich onwaardig toonen zijne onderdanen genoemd te worden. Napoleon heeft geene andere gunstelingen dan braven.

Het zou in deze dure tijden onvoeglijk zijn door overmaat van praal onzen kommer te vermeerderen; buitendien, zij is niet altijd het kenmerk van ongeveinsde vreugd. Dat de eersten in iedere plaats de zoodanigen bij zich vereenigen, die ondutbelzinnig en opentlijk willen doen blijken van hunne trouw en aankleving aan den grooten en wetigen soeverein dezer landen; dat de lucht weergalme van het gejuich: leve de Keizer; en een feest, zonder veel kosten aangerigt, maar waarin alle harten deelen, zal welgevalliger zijn dan de uitgezochteste pracht zonder opregtheid.

En mogten er nog menschen gevonden worden, die in politieke gevoelens weifelden, laat het op dezen dag zijn, dat zij hunne dwalingen afleggen en ongeveinsd in de vreugdebedrijven deel nemen.

Laat ook de Inlander van die vreugdebedrijven niet worden uitgesloten; dat men hem wel beduide, welke deze dag is. Eerbied voor zijne meerderen is hem aangeboren; en hoezeer zal hij niet van dat

LUXEBROOD-FABRIEK
PAUL C. KAISER
Hofleverancier.

HONING ONTBIJTKOEK.
HONING SUCADEKOEK.
HONING GEMBERKOEK.

„Modemagazijn „BRUSSEL”,
Weimarstraat 61 :=: DEN HAAG.

Speciale verkoop van
GEGARNEERDE DAMES-, JONGE DAMES-
en KINDERHOEDEN.
— CHAPELLERIE en BONTWERKEN. —
AUG. W. J. BRÜNINGS.

N. LOEB, Noordeinde 109.
Kleding en Meubeleering op termijnbetaling.

20 gulden, per maand	2 Gld.
40 " " "	4 " "
60 " " "	5 " "

C. HOYNG,
SPUISTRAAT 20/22 - DEN HAAG.
Amsterdam - Utrecht.

Onze geïllustreerde catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

Tafelserviezen - Glaswerk - Lepels
Vorken - Messen - Gasolinelampen.
PRIJSCOURANT GRATIS.

M. SENTEUR,
Magazijn van SALON-, EET- en SLAAPKAMER-
MEUBELEN, TAPIJTEN, Enz. Enz.
MEUBELMAKERIJ, BEHANGERIJ en STOFFEERDERIJ.
Complete Meubeleering :- Verhuizingen.
TOCHTLATTEN met plaatsing 30 Cent per Meter.
Weimarstraat 172 - DEN HAAG.

Magazijn KUNSTNIJVERHEID
VEENESTRAAT 56.
Blouses - Jupons - Nouveauté's
DAMES-HANDWERKEN
Steeds het nieuwste.

Het Weekblad voor den Handeldrijvenden
en Industrieelen Middenstand,

:- verschijnt in 4 verschillende edities. :-
Welk vakblad heeft de meeste annonces en wordt derhalve het best gelezen?
Vraag proefnr. (maar vergeet niet uw bedrijf, opdat de voor U bestemde editie worde gezonden) en oordeel zelf.
Amstel 18, Amsterdam.

gevoel doordrongen worden zoo men hem den grooten Keizer wel doet kennen.

En om dan aan dezen dag ook uiterlijk al dien luister bij te zetten, welke de omstandigheden ge- doogen en tevens openlijk te doen blijken van onze verknochtheid aan den hoogst dierbaren persoon van Zijne Majesteit, gelasten wij hetgeen hierna volgt:

1. De chefs van de generale staven der armée en marine zullen de militaire ceremoniën en vreug- debedrijven voorschrijven en in ieder oord zullen de plaatselijke commandanten met de plaatselijke ci- viele autoriteit over de uitvoering concarteren.

2. In alle kerken van de onderscheidene gods- dienstige gezindheden zal de duurzame zegen des Allerhoogsten over den persoon, het doorluchtig huis en de regeering van onzen grooten monarch afgesmeekt worden."

De volgende, op de viering van Napoleon's ver- jaardag betrekking hebbende, punten, gaan wij met stilzwijgen voorbij, om de aandacht te vragen voor het volgende besluit van Janssens:

„Generaal pardon voor deserteurs. Begeerende, dat de eerste, in deze volkplanting te vierene naam- dag van den grooten Napoleon, als onzen wettigen soeverein en meester, het geluk van het grootst mogelijk aantal menschen bevordert; zoo is het, dat wij bij deze accorderen een generaal pardon aan alle de deserteurs van de armee, die zich aan geene andere misdaad als aan die van desertie zullen hebben schuldig gemaakt, mits zij zich ten aller spoedigste, immers uiterlijk binnen twee maanden na dato dezes, zullen hebben geristeed, hetzij bij hunne respectieve corpsen, dan wel bij de depôts te Se- marang of te Sourabaja, en dit, naar mate de plaats van hun tegenwoordig ophoud van een dezer drie punten het minst zal zijn verwijderd."

Edoch, van de viering op de wijze als boven- aangegeven, zal niet veel gekomen zijn, blijkens een andere proclamatie van Janssens dd. 8 Aug. 1811, welke verkort luidt:

„De onverzoenlijke vijand van het geluk aller volken heeft den grond van dit eiland betreden. Soldaten! gijlieden dient den Keizer Napoleon; zijne leegers overwinne alomme den vijand; het waren onze kameraden, die elders zegewerend gebruikt worden; laten wij onzen doorluchtigen monarch waardig zijn. Javanen, Madureezen en andere India- nen! uwe wapenbroeders de Europezen hebben in Europa de Engelschen overwonnen, zoo dikwerf zij tegen hun over stonden. Ik heb vertrouwen in u- lieden; geeft mij blijken de achting en liefde, die ik ulieden toedraag te verdienen en gewis gijlieden zult overwinnaars zijn, zoowel over de Engelschen zelve, als over de Cipajen, die onder hunne vaan- dels dienen. Soldaten, al die van ulieden mogten verminkt worden, hetzij Europezen, hetzij Inlan- ders, zal een pensioen worden toegekend, voldoende om ulieden een aangenaam bestaan te verzeke- ren. Alle die uitmunten, van welken rang, van welke natiën zij zijn, zullen door eere teekens, be- vordering of verbetering van hunne gages worden beloofd. En, als de vijand verdreven zal zijn en zijn terugkomst niet meer is te voorzien, zullen aan de corpsen zoodanige stadskwartieren worden aan- gegeven, als de meesten hunner het naast bij den grond hunner geboorte zullen brengen.

Soldaten! neemt u voor te overwinnen en de overwinning is zeker. Leve de Keizer! Leve alle braven, die zich zijnen dienst toewijden!"

De volgende maand was Java geheel in handen der Engelschen, bijna zonder strijd. Daendels, die vier maanden tevoren door Janssens was opgevolgd, zou vermoedelijk minder woorden hebben gebruikt, maar..... o, neen; we zouden alleen feiten geven.

Leeszaal HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9 tot 6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatra- bode, Javabode, Bat. Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra Courant, De Surinamer Courant, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijd- schriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en Trou, Vrede door Recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, De Bood- schapper, Revue économique, Indische Gids, Week- blad voor den handeldrijvenden en industriëlen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het

Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insu- linde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscour. En tal van andere brochures, jaarverslagen, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Het Bat. Nieuwsblad t/m 19 Juni; De Locomotief t/m 18 Juni; Het Soer. Handelsblad idem; De Su- matrapost t/m 19 Juni; De Sumatrabode t/m 18 Juni; Tjahaja Sumatra idem; De Indische Merc. no. 29; Weekblad voor Indië no. 9; De Banier no. 24; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Ban- dera Wolanda no. 102; Reizen en trekken no. 7.

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 14 Juni 1912. No. 48.

Benoemingen, enz.
Civiel Departement.

Verleend: 11 maanden verlof aan den onderwij- zer J. F. van de Plassche; 10 maanden aan den idem H. A. Boijmans; 11 maanden aan den opzieh- ter C. L. van den Akker.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk C. F. W. Dias; de vendumeester J. H. Agerbeek; de opzieh- ter A. H. Muller; de klerk H. J. Hasenbalg; de opzichter D. F. W. Kneefel.

Benoemd: tot ass.-resident der afd. Palembang- sche Benedenlanden H. P. van der Horst; tot ass.- resident der afd. Zuid-Oostkust van Borneo H. Ch. Douwes Dekker; van Oeloe-Songai S. H. Schaank; tot landmeter J. Z. Kerkhoff en B. G. Deddes; tot adsp.-ingenieur J. J. Jonker en H. J. E. M. van de Meerendonk; tot onderwijzer 1e kl. C. van der Zee, G. J. Mulder en M. J. Nolen; tot commies te Pro- bolinggo J. B. de Witt; te Pasoeroean M. Th. van Aalst; te Kraksaan F. H. Cramer.

Belast: met de waarneming der betrekking van tijdelijk buitengewoon voorzitter van den landraad te Bodjonegoro Mr. C. J. de Gast.

Benoemd: tot tijdelijk civiel gezaghebber in de res. Tapanoeli W. F. A. Bol; tot onderwijzer 1e kl. te Grisee G. J. de Zwaan; tot id. 3e kl. te Djokja- karta W. G. Albers; tot idem 1e kl. te Sragen J. Stada.

Militair Departement.

Verleend: 1 jaar verlof aan den luit.-kolonel der genie A. S. Ruzette; 11 maanden aan den 1en luit. der inf. C. C. Binkhorst; 10 maanden aan den off. v. gez. S. W. van Hetinga Tromp.

Bevorderd: tot majoor de kapt. V. J. van Marle; tot 1en luit. de 2e id. W. A. van der Sterren; tot kapt.-kw.m. W. A. Rottevel en J. C. P. Bouman; tot 1en luit.-kw.m. M. H. Schaafsma en C. Tissot v. Patot.

Overgeplaatst: naar Batavia de 1e luit. J. Reiche. Geplaatst: te Salatiga de ritm. M. A. C. Gaester.

Uit de Javasche Courant van 18 Juni 1912. No. 49.

Civiel Departement.

Verleend: 1 jaar verlof aan den commies H. J. A. J. Kemps en R. H. V. de Lannoij; de onderwijze- res mevr. J. W. C. Roes—van der Aa; 10 maan- den aan den opzichter P. J. Maureau.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies J. A. Meijer; mej. B. C. J. Stoll Timmerman Thijssen.

Benoemd: tot onderwijzer 2e kl. Th. van Kan; tot opzichter C. A. Dunki Jacobs; tot predikant te Cheribon T. Pilon; tot leeraar te Semarang Th. H. Swindeles; tot hoofdcommies W. A. Verburgh en J. M. Swart Sutherland; tot 1en commies L. A. C. H. Rijken en J. A. van der Zijl; tot wedono van Pon- tang Mas Sastra di Djaja; tot leeraar te Soerabaja P. H. Mooij.

Werkzaam gesteld: als adj.-controleur te Soera- baja A. L. Hartwig; als hoofdverificateur te Cheri- bon J. Landman; als ontvanger te Tandjoengbrin- gin F. Ch. Reitz; als verificateur te Batavia A. Mooyen.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de off. van gez. Th. G. F. S. Mollinger; de adj.-chef van de stoom- tramweg-mij. in Atjeh F. C. Frumau.

Benoemd: bij den dienst der exploitatie van den stoomtramweg in Atjeh, tot adj.-chef W. C. Lam- mers Lisnet; tot werktuigkundige W. H. N. C. van Garrel; tot werkmeester E. A. A. Schefer en Grivel; tot opzichter L. G. Tadema Wieland en W. R. Guldenaar; tot commies J. P. Noordhoorn, G. Wiersma, W. C. Heubink, G. W. P. van Daalen, P. Beets, M. de Wilde en J. Th. Heuse; tot depôtechef D. B. van Es, van der Paardt, J. S. van Loon, A. Deibert, A. Mulder en F. W. Remeus.

Benoemd: tot onderluitenant de Europ. sergeant Kutsch Lojenga.

Geplaatst: te Semarang de off. v. gez. Dr. L. H. Dominicus van de Bussche; te Soerabaja de 1e luit. der art. F. L. H. Dessauvagie; te Padang de off. v. gez. J. P. Sollewijn Gelpke.

Benoemd: tot referendaris bij het Dept. v. Marine Ch. J. Cohen; tot secretaris bij dat Dept. G. A. N. Scheltema de Heere.

BOUWT

OP

„Oud-Wassenaer“ - „Groot-Haesebroek“,

„De Pauw“ of „Backershaegen“.

■ ■ ■

Inlichtingen te bekomen bij de bekende
Kantoren.

WISBRUN & LIFFMANN.
VEENESTRAAT 35-37. Tel. 2503. DEN HAAG.

Dames Modeartikelen.

Zijden stoffen, Fluweelen, Kantstoffen.
Alle soorten Garneeringen, enz.

Balartikelen.

GEBR. DE RIDDER

LEVERANCIERS VAN 1e KWALITEIT RUND-, KALFS-,
LAMS- EN VARKENSVLEESCH.

Specialiteit in fijne WORST en VLEESCHWAREN

Geregelde bezorging door alle wijken van
's-Gravenhage, Scheveningen en Voorburg.

VALERIUSSTRAAT - hoek Duncklerstraat - DEN HAAG.
INTERC. TELEFOON 2648.

BURGERS VAN N.-I., WELKE IN NEDERLAND
EEN TROPISCHE WARMTE IN HUN WOON-
HUIS WENSCHEN, SCHAFFEN ZICH AAN DE

HOEK'S GASHAARDEN

HOOFDKANTOOR: PIET HEINSTRAT 64, DEN HAAG.
VRAAGT CATALOGUS. :: VRAAGT CATALOGUS.

VACANT

INSCHRIJVINGSBILJET.

Ondergeteekende wenscht in te schrijven

voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Ver-

eeniging „Oost en West“: 1

WOONPLAATS:

NAAM:

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West“, Heul-
straat 17, Den Haag.

N.V. DE HAAN's Bioscope-Theaters
„OLYMPIA-THEATER”
 =0= ELITE BIOSCOPE =0=
PRINS HENDRIKPLEIN 3 - Telefoon 6295

ELKE WEEK

SCHITTEREND AFWISSELEND PROGRAMMA

Woensdag, Zaterdag en Zondag MATINÉE.

ENTRÉE 50 en 25 cent, zowel 's avonds als 's middags.

VACANT

Voor Mech. ZONSCHEMEN,
ROLLUIKEN,
 MARQUIZEN,
 JALOUSIËN,
 Serredekkingen,
 enz. enz.

is beslist het **Wagenstraat 90, DEN HAAG.**
 BESTE ADRES

Op 13 Int. VAKTENTONSTELLINGEN steeds met
 goud bekroond Hoogste onderscheiding GRAND PRIX.
 H.H. Architecten en Aannemers verzuimen niet aan dit
 adres prijsopgave te vragen zijnde soliedst en goedkoopst.

VAN SEVENTER & PALUDANUS
 Vlamingstraat 21,
 DEN HAAG - Teleph. 4214.

Eerste klasse en toch het
 goedkoopst adres voor
 Heerenkleding naar maat.
SPECIAAL ADRES voor Uitrustingen.

Flanel f 5.70
 f 6.90
 f 7.80

per stukje van 30 El.

GRASLINNEN

85 c.M. f 11.95 per 60 El.; 135 c.M. br.
 f 14.10; 150 c.M. f 15.10; 162 c.M.
 f 16.20; 184 c.M. f 18.40 per 42 El.

Grasl. ook per half stukje verkrijgbaar.

Bij elk stukje Flanel of Graslinnen
 ontvangt men GRATIS 10 El Mous-
 seline of 4 1/2 El Laken (2 El breed)
 voor Japon.

VRAAGT STALEN EN OVERTUIGT U.

H. BONEFAAS - DEN HAAG

BEEKLAAN 466.

LINNENFABRIEK - EXPORT.

HOTEL-RESTAURANT
SANTOSA.

Telefoon 1896. - 's-GRAVENHAGE.

Indisch Restaurant
PIEPER BAARS

PRINS HENDRIKPLEIN 3a 3b, 4.

Plat du Jours vanaf f 0.80.

Diners vanaf f 1.—.

Uitzending van alle gerechten
 en Diners.

Aanbevelend:

L. HANNEMANN, Eigenaar.

P. J. M. 'T HOEN, KONINGIN EMMAKADE 6d
 :: DEN HAAG. ::
 Koloniale Waren. - Comestibles. - Delicatessen.

Speciaal gesorteerd in
 ENGELSche BISCUITS.
 BINNEN- en BUITENLANDSche CONSERVEN.
 — Alleen te klas Artikelen. —

GALERIES MODERNES
I. DE VRIES

Hoogstraat 4 - TELEF. 815
 DEN HAAG,

is het ruim **gesorteerdste**
 en beslist **goedkoopste** adres
 hier ter plaatse voor het aan-
 schaffen van **Ongegarneerde** en
Gegarneerde Dameshoeden.

Enorme keuze in FANTASIES,
 VEEREN, BLOEMEN, ZIJDEN en
 FLUWEELEN LINTEN, Enz. Enz.

I. DE VRIES - Hoogstraat 4.

Indisch Restaurant
 Vereniging „OOST EN WEST”

LAAN v. MEERDERVOORT 187

Telefoon 2655.

INDISCHE KOKKIE

Plat du Jour à f 1.—.

Diners vanaf f 1.50.

Uitzending van allerlei Schotels
 en Gebakken met verhooging van
 :: bezorgloon. ::

GROBBE = COMESTIBLES.

Bankastraat - Fr. Hendriklaan - Theresiastraat.

WAT
 brengt ieders belang mede bij de aanschaffing van HEEREN- en KINDERKLEEDING?
DAT
 men onberispelijke coupe, soliede stoffen en prima afwerking
KRIJGT VOOR DEN LAAGSTEN PRIJS.
HET AANGEWEZEN ADRES DAARVOOR IS EN BLIJFT
LIJNKAMP's KLEEDINGMAGAZIJN
 GROENMARKT, HOEK NIEUWSTRAAT, TEGENOVER HET STADHUIS.

Wie een **NAAIMACHINE** nodig heeft en
 geene „**SINGER**” koopt,
 benadeelt zichzelf.

Aan nevenstaand uithangbord zijn de winkels
 te herkennen, waar **INDERDAAD SINGER-**
 Machines verkocht worden.

SINGER-MAATSCHAPPIJ,

AMSTERDAM, KALVERSTRAAT 60-62.

Overal Depôts.

Gds. Mag. A LA BELLE DENTELLIÈRE
 156 NOORDEINDE - LA HAYE

TENTONSTELLING

van **KUNSTNAALDWERK**
 = en **ECHTE KANTEN** =

:: (SPECIAAL VOOR CABAYA'S ETC.) ::

GEOPEND van Maandag tot Vrijdag
 van 10-6 uur

Bezichtiging vrij - Groote keuze
 Lage prijzen.

Inzenden aan het Hoofdbureau van 'Oost en West', straat 17, Den Haag.

O. C. L. VOSVELD, Opticien, Hof-, Rijks- en Gemeenteverancier - KORTE POTEN 42. - Telefoon 3957 - 's-GRAVENHAGE.

GELIEVE S.V.P. OP NAAM EN WOONPLAATS TE LETTEN.

Specialiteit in Gouden Brillen en Pincenez, Barometers, Thermometers, Veld-, Theater- en Marinekijkers, Breukbanden, Buikbanden en verdere instrumenten. — Maatnemen en aanleggen v. Dames geschiedt door vrouwelijke behandeling.

Specialiteit in ANATOMISCHE MODELLEN.

A. A. BOLT = CONFISEUR
PATISSIER

HOFLEVERANCIER.

BANKASTRAAT 4c, 4d, 4e, 4f - 's-GRAVENHAGE.

ECHTE INDISCHE SPEKKOEK.

Ook verkrijgbaar in „BOEATAN”, Heulstraat 19.

De 's-Gravenhaagsche Wasch- en Strijkinrichting **CHEMISCHE WASSCHERIJ**
A. G. DE KLEIN

Rembrandtstraat 318-332 - DEN HAAG

WASCHT, STRIJKT en BLEEKT ELECTRISCH.

Vraagt prijsopgave van Opmaak- en Niet-Opmaakwasschen.
Speciale inrichting voor het opmaken van Indische Uitrustingen.
1e KLAS FIJNGOED STRIJKINRICHTING.

Kraepelien & Holm's EIKEL-CACAO

is de beste dagelijksche drank voor kinderen en zwakken.
Uitstekend bij stoornissen der spijsverteringsorganen.

Fournisseurs
de S. M. la Reine.

Fournisseurs
de S. M. la Reine Mère.

Specialité de SOIERIES.

Lainages, Cotons,
Dentelles.

ROBES MI-CONFECTIONNÉES,
Dentelles de Bruxelles Véritables.

Téléphone 2155.

Maison de Nouveautés

Compagnie

Lyonnaise

9 Kneuterdijk

LA HAYE.

N. V. ELECTRISCHE DRUKKERIJ „LUCTOR ET EMERGO”

DEN HAAG.

RADEN ADJENG KARTINI.

Verschenen de TWEEDE, GOEDKOOPE-DRUK van:

Door Duisternis tot Licht

Geïllustreerd.

Gedachten over en voor het Javaansche volk

VAN WIJLEN

RADEN ADJENG KARTINI.

Ingenaaid f 2.40.

Gebonden f 2.90.

DE EERSTE DRUK, DIE IN JUNI 1911 VERSCHEEN,

WAS IN ENKELE MAANDEN UITVERKOCHT. ::

UITVOERIG PROSPECTUS WORDT OP AANVRAAG
FRANCO TOEGEZONDEN.

Weekblad voor Indië

onder Hoofdredactie van

M. VAN GEUNS, te SOERABAJA

Prijs per 3 maanden f 2.50

Men kan zich abonneeren bij den
agent voor Nederland: Uitgevers
Maatsch. „Het Gemeenschappelijk
belang” Nieuwe Molstraat 20,
DEN HAAG